

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Будівництво, архітектура і дизайн
(повне найменування факультету)

Підприємство, торгівля та біржова діяльність
(повне найменування кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломного проєкту (роботи)

Бакалавр.

(ступінь вищої освіти)

на тему Оцінювання інвестиційної привабливості
(назва теми)

суб'єкта господарювання

Виконав(ла): студент(ка) 4 курсу, групи БАДЗ ЧНБП

Спеціальності 076 Підприємство,
(код і найменування спеціальності)
торгівля та біржова діяльність

Освітня програма (спеціалізація) -
Екологіка підприємства

Повхун В.М.

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Керівник Черкова І.В.

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

Рецензент Тарасенко А.О.

(ПРИЗВИЩЕ та ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Запорізька політехніка»

Факультет Будівництво, архітектура та дизайн
Кафедра Прокреслення, малюнок та брешева діяльність
Ступінь вищої освіти Бакалавр
Спеціальність ПТБ Проєктування мереж та брешева діяльність
Освітня програма (спеціалізація) Психологія підприємства
(код і найменування)
(назва освітньої програми (спеціалізації))

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ПТБД К
Ткаченко А.М.
« » 20 року

З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНИЙ ПРОЄКТ (РОБОТУ) СТУДЕНТА(КИ)

Бовиш Вікторія Михайлівна
(ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

1. Тема проєкту (роботи) Оцінювання інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання

керівник проєкту (роботи) Чернова Ірина Вікторівна к.філол.н., доц.
(науковий ступінь, вчене звання, ПРИЗВИЩЕ, ім'я, по батькові)

затверджені наказом закладу вищої освіти від «29» березня 2024 року № 101

2. Строк подання студентом проєкту (роботи) 01.06.24
3. Вихідні дані до проєкту (роботи) Закони і рекомендації акти України, які діють підприємства, статистична діяльність, рекламні матеріали до різних сайтів, наукова література

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) теоретичні аспекти оцінювання інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання; оцінювання інвестиційної привабливості ПАТ "Молочні річки"; напрямки підвищення інвестиційної привабливості через впровадження когнітивних інновацій

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень, кількість слайдів, плакатів)

6. Консультанти розділів проєкту (роботи)

Розділ	ПРИЗВИЩЕ, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата завдання видав
1-3	к. філол. н. соц. Чернова І.В.	Міхей
Метод. контроль	Бодко Н.А.	

7. Дата видачі завдання « 24 » травня 2024 року.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

[illegible]

Студент(ка)

Викторія Бобчук
(Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

Керівник проєкту (роботи)

Григор (Підпис) Григор Черков (Ім'я ПРІЗВИЩЕ)

РЕФЕРАТ

Дипломна робота: 107 с., 29 табл., 11 рис., 60 джерел.

Мета дипломної роботи – опрацювання теоретичних і прикладних питань оцінювання інвестиційної привабливості промислового підприємства та розроблення наукових і практичних рекомендацій для поліпшення інвестиційної привабливості ПАТ «Молочні Річки».

Задля досягнення поставленої мети було виконано такі завдання:

- дослідження дефініцій «інвестиційна діяльність» і «класифікація інвестиційних ресурсів суб'єкта господарювання»;
- визначення особливостей політики та організаційно-економічних заходів оцінювання інвестиційної привабливості підприємства;
- дослідження науково-практичних підходів і методів оцінювання інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання;
- виконання аналізу господарської діяльності ПАТ «Молочні Річки»;
- оцінювання проблем, які зменшують ступінь інвестиційної привабливості ПАТ «Молочні Річки»;
- виявлення головних напрямів підвищення інвестиційної привабливості на підприємстві;
- формування системи підвищення інвестиційної привабливості підприємства;
- надання обґрунтування проекту впровадження екологічних новацій для поліпшення інвестиційної привабливості ПАТ «Молочні Річки»;
- оцінювання економічної ефективності запропонованого проекту.

Об'єкт дослідження – процес оцінювання інвестиційної привабливості підприємства.

ІНВЕСТИЦІЇ, ІННОВАЦІЇ, ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ, ОЦІНЮВАННЯ, ПРОЕКТ, ЕФЕКТИВНІСТЬ.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	8
1.1 Сутність дефініцій «інвестиційна діяльність» та «класифікація інвестиційних ресурсів суб'єкта господарювання»	8
1.2 Організаційно-економічні складові формування інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання	19
1.3 Методика оцінювання інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання.....	24
РОЗДІЛ 2 ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПАТ «МОЛОЧНІ РІЧКИ»	35
2.1 Дослідження діяльності ПАТ «Молочні Річки» задля визначення передумов поліпшення інвестиційної привабливості	35
2.2 Виявлення проблем, що зменшують ступінь інвестиційної привабливості ПАТ «Молочні Річки»	44
2.3 Аналіз основних векторів підвищення інвестиційної привабливості ПАТ «Молочні Річки»	62
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ	65
3.1 Формування системи заходів щодо поліпшення інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання	65
3.2 Розробка проєкту щодо підвищення інвестиційної привабливості шляхом впровадження екологічних новацій.....	71
3.3 Оцінювання економічної ефективності запропонованого проєкту впровадження еко-інновації.....	80
ВИСНОВКИ.....	98
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	100

ВСТУП

Залучення інвестицій у сучасних умовах – один з головних напрямів та джерел розвинення підприємств аграрного сектору. Інвестиції відіграють найважливішу роль у формуванні ресурсів підприємства. Тому найважливішим для суб'єкта господарювання є створення інвесторами сприятливих умов для інвестування.

Аграрний сектор – це важлива стратегічна галузь української економіки, що забезпечує продовольчу безпеку та незалежність нашої країни. Аграрна сфера є майже єдиною галуззю в Україні, що показує стабільний зріст чи незначний рівень коливань, не дивлячись на складнощі в соціально-економічній ситуації. В останні роки вона стала майже основним експортером та головним джерелом надходження іноземної валюти в Україну. Інвестиційна привабливість – це формування сукупності показників фінансово-господарської діяльності підприємств та перспектив отримання прибутку щодо залучення інвестиційних джерел [1].

Теоретичні та прикладні питання щодо оцінювання інвестиційної привабливості підприємств розглядалися в працях багатьох зарубіжних та вітчизняних науковців, а саме: Бланка І., Гайдуцького А., Гуткевич С., Козаченко Г., Креміня О., Макарія Н., Рудніченка Є., Саблука П., Чапляк Н., Атамась Г., Петренко О., Кушнір О., Мазур Н., Мельник О., Адамів М., Смерека Л. та ін.

Мета дипломної роботи – опрацювання теоретичних і прикладних питань оцінювання інвестиційної привабливості промислового підприємства та розроблення наукових і практичних рекомендацій для поліпшення інвестиційної привабливості ПАТ «Молочні Річки».

Задля досягнення поставленої мети було виконано такі завдання:

– дослідження дефініції «інвестиційна діяльність» і «класифікація інвестиційних ресурсів суб'єкта господарювання»;

- визначення особливостей політики та організаційно-економічних заходів оцінювання інвестиційної привабливості підприємства;
- дослідження науково-практичних підходів і методів оцінювання інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання;
- виконання аналізу господарської діяльності ПАТ «Молочні Річки»;
- оцінювання проблем, які зменшують ступінь інвестиційної привабливості ПАТ «Молочні Річки»;
- виявлення головних напрямів підвищення інвестиційної привабливості на підприємстві;
- формування системи підвищення інвестиційної привабливості підприємства;
- надання обґрунтування проекту впровадження екологічних новацій для поліпшення інвестиційної привабливості ПАТ «Молочні Річки»;
- оцінювання економічної ефективності запропонованого проекту.

Об'єкт дослідження – процес оцінювання інвестиційної привабливості підприємства.

Предмет дослідження – це сукупність теоретичних та практичних питань оцінювання інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання.

Результати дослідження, викладені в дипломній роботі на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр», дозволяють зробити висновки: запропонований проект встановлення біо-газової станції сприятиме рівню підвищення інвестиційної привабливості ПАТ «Молочні Річки». Тому що, виконані розрахунки щодо економічної доцільності даного проекту показали його економічну ефективність для втілення.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Сутність дефініцій «інвестиційна діяльність» і «класифікація інвестиційних ресурсів суб'єкта господарювання»

Функціонування суб'єктів господарювання не може бути можливим без виконання звичайної та надзвичайної діяльності. Важливість звичайної діяльності полягає у виконанні операцій, які допомагають та забезпечують досягнення комерційної мети суб'єкта господарювання. Сутність надзвичайної діяльності розкривається в непередбачуваних ситуаціях, таких як: форс-мажорні обставини, стихійні лиха, аварії і т.д. [2]. Звичайну діяльність підприємства можна розділити на три частини: операційна, фінансова та інвестиційна. Вони мають між собою нерозривний взаємозв'язок (рисунок 1.1).

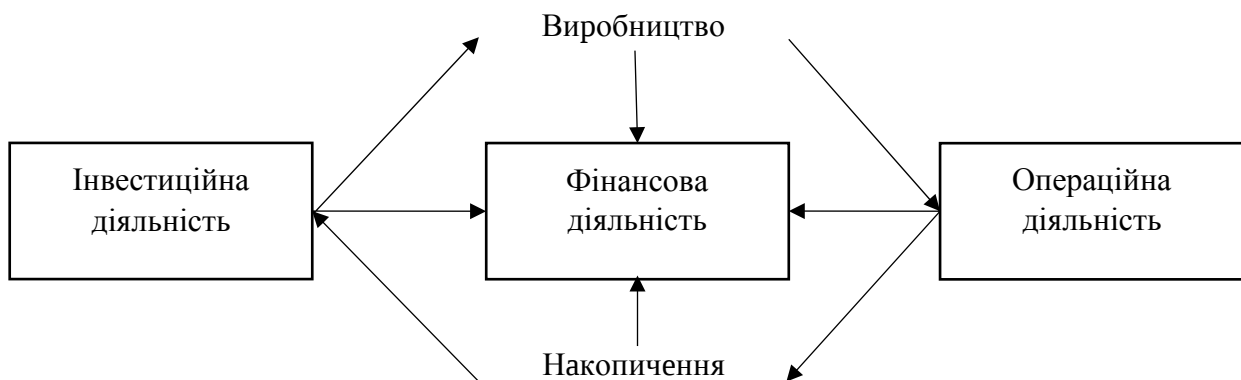

Рисунок 1.1 – Зв'язок між видами діяльності підприємств

Джерело: [3]

Операційна робота відноситься до головного напрямку розвитку організації, це діяльність, заради якої було відкрито підприємство. Фінансова діяльність на підприємстві – це фінансове планування та бюджетування, фінансовий аналіз, управління фінансовими відносинами та грошовими

фондами, визначення та реалізація інвестиційної політики, організація відносин з бюджетами, банками та ін. В свою чергу інвестиційна діяльність формує виробничий потенціал, не допускає надмірного зносу основних фондів, забезпечує впровадження інновацій, сприяє розвитку персоналу, дозволяє реалізовувати фінансові інвестиції, оптимізує структуру активів та капіталу, забезпечує зростання ринкової вартості підприємства та ін., а на макрорівні – вона дозволяє реалізовувати стратегічні цілі економічного розвитку, здійснювати природоохоронні заходи, забезпечує просте та розширене відтворення, прискорює НТП, вирішує проблеми соціального характеру тощо [2].

У сучасних країнах активізація інвестиційної діяльності набуває особливого значення, оскільки без неї неможливі прогресивні зміни в економіці, в підвищенні конкурентоспроможності та забезпеченні сталого соціально- економічного розвитку держави.

В Україні поняття інвестицій та інвестиційної діяльності стало науковим переломом у результаті реформування економіки на ринкову. Вітчизняні та зарубіжні економісти розглядають інвестиції як довгострокові вкладення капіталу в різні сфери і галузі економіки, інфраструктуру, соціальні програми, охорону навколишнього середовища як усередині країни, так і за її межами з метою розвитку виробництва, соціальної сфери, підприємництва та отримання прибутку [4].

У широкому сенсі слова інвестиція – це вкладення капіталу з метою його збільшення в майбутньому [5]. Отже, інвестиція – це те, що відкладено на завтра. Одну їх частину складають споживчі товари, які не використовуються в поточному періоді, затримуються для збільшення запасів, а іншу – це ресурси, які направляються на розширення виробництва. Інвестиціями можуть бути як готівка, так і акції, цінні папери, роялті, рухоме та нерухоме майно та авторські права.

З точки зору фінансів інвестиції — це всі види активів (коштів), які вкладаються в господарську діяльність для отримання доходу, а з точки зору економіки інвестиції — це витрати на створення, примноження і технічне переозброєння капіталу.

Закон України «Про інвестиційну діяльність» дає визначення поняттю інвестиційної діяльності — це сукупність практичних дій громадян, юридичних осіб і держави щодо реалізації інвестицій. Даний вид діяльності забезпечується шляхом впровадження інвестиційних проектів, які плануються заради обґрунтування інвестування, організації та управління роботами з реалізації проекту в межах визначених вартості та терміну його реалізації [6].

Предмет інвестиційної діяльності — це конкретні об'єкти, куди вкладаються інвестиції. Наприклад, новостворені та модернізовані основні фонди, і оборотні кошти у всіх сферах економіки; цінні папери (крім векселів); цільові фінансові вклади; науково-технічна продукція; майнові права та інші об'єкти власності.

Об'єктами інвестиційної діяльності можуть бути будь-яке майно, в тому числі основні фонди і оборотні кошти в усіх галузях економіки, цінні папери (крім векселів), цільові грошові вклади, науково-технічна продукція, інтелектуальні цінності, інші об'єкти власності, а також майнові права [6].

Суб'єктами (інвесторами і учасниками) інвестиційної діяльності можуть бути громадяни і юридичні особи України та іноземних держав, а також держави.

Всіх суб'єктів можна розділити на інвесторів і учасників інвестиційних процесів.

Інвестори — суб'єкти інвестиційної діяльності, які приймають рішення про вкладення власних, позичкових і залучених майнових та інтелектуальних цінностей в об'єкти інвестування. Інвестори можуть виступати в ролі вкладників, кредиторів, покупців, а також виконувати функції будь-якого учасника інвестиційної діяльності [6].

Впродовж багатьох століть питання управління інвестиційними процесами є актуальним питанням для підприємств, різних сфер діяльності, регіонів і держав загалом.

Це пов'язано з обмеженими фінансовими ресурсами, непередбаченими ризиками фінансового сектору та діяльності суб'єктів господарювання тощо. Інфляційні процеси, обмежені можливості самофінансування суб'єктів господарювання вимагають пошуку нових підходів до управління залученням інвестиційних ресурсів підприємств для забезпечення їх економічної безпеки в конкурентному середовищі. Важливість інвестицій підкреслюється функціями, які вони виконують, а саме [7]:

1. Відтворювальна функція інвестицій забезпечує необхідні умови для нормального здійснення виробничого процесу. В результаті інвестицій компанія може модернізувати, розширювати та покращувати виробництво.

2. Функція розподілу інвестицій полягає в «участі» в перерозподілі та отриманні доходу інвесторів, емітентів та посередників.

3. Екологічна функція інвестицій залежить від виробництва. Інвестиції є одним із найважливіших чинників сприяння охороні, відновленню та покращенню навколишнього середовища.

4. Соціальна функція інвестицій характеризується тим, що інвестиції є необхідною передумовою автоматизації праці з метою покращення умов її здійснення.

Для здійснення інвестиційної діяльності підприємства необхідні інвестиційні ресурси, формування та фінансування яких здійснюється за рахунок зовнішніх та внутрішніх джерел.

Зовнішніми джерелами є [8]:

- надходження інвестиційних ресурсів від власників підприємства (емісія акцій або збільшення паїв та кількості власників);
- позикове фінансування - кредитування (довго- та короткострокові
- кредити, облігаційні позики, позички, лізинг та ін.);

- державні та позабюджетні джерела.

Внутрішні джерела [8]:

- власне фінансування - за рахунок прибутку, амортизаційних
- відрахувань, коштів від ліквідації зайвих активів;
- залучені кошти, одержувані від продажу акцій,
- цільові внески, засновники підприємства.

Розглянемо види інвестиційних ресурсів підприємства наведених у таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Види інвестиційних ресурсів

№ з/п	Класифікаційна ознака	Види ресурсів	Примітки
1	2	3	4
1	За характером об'єкта інвестування	матеріальні	вкладаються у землю, споруди, обладнання
		нематеріальні	вкладаються у інновації, рекламу, персонал, соціальну сферу, організацію підприємства
		фінансові	вкладаються у цінні папери
		реальні	вкладення коштів у реальні активи, як матеріальні, так і нематеріальні; їх ще називають виробничі або капітальні вкладення
2	За формами інвестування	валові	характеризують загальний обсяг ресурсів, що спрямовують на нове будівництво, на підтримку діючих потужностей
		чисті	характеризують вкладення капіталу у нові потужності та виробничий апарат
		інноваційні	вкладення коштів у нематеріальні активи, що забезпечують розвиток науково-технічного прогресу
		інтелектуальні	капітал, вкладений у наукове дослідження тієї чи іншої сфери, або окремого товару, підготовку і перепідготовку товару
		екологічні	вкладення капіталу у розвиток очисних систем та інших природоохоронних заходів
3	За формою власності	державні	фінансують з держбюджету і місцевих бюджетів; мають стабільний характер і більший термін окупності, що приваблює підприємства

Продовження таблиці 1.1

1	2	3	4
3	За формою власності	приватні	вкладення коштів, здійснюване населенням, колективними підприємствами, підприємствами недержавних форм власності
		іноземні	вкладаються іноземними інвесторами
		спільні	випускаються у вигляді інвестиційних сертифікатів інвестиційними фірмами
		власні	за рахунок засновницьких внесків, амортизаційних відрахувань, прибутку
4	За джерелами формування	запозичені	за рахунок кредитів банків та інших фінансових установ, векселів, грошових коштів під розміщення облігаційних позик, лізингу
		бюджетні	з місцевих і державних бюджетів
5	За терміном використання	короткотермінові	від 1 місяця до 3 років
		середньотермінові	від 3 до 10 років
		Довготермінові	понад 10 років

Систематизовано автором узагальнюючи [6, 7]

Ефективне формування інвестиційних ресурсів за окремими джерелами є головною умовою фінансової стійкості підприємства. Раціональна структура джерел формування інвестиційних ресурсів дозволяє знизити рівень ризику інвестування в майбутній діяльності підприємства, запобігти його банкрутству [9, с. 59].

Формування інвестиційних ресурсів є регулярним та безперервним процесом, що відбувається на підприємстві, і пронизує всі етапи життєвого циклу підприємства. Без фінансового забезпечення інвестиційної діяльності неможлива і сама її реалізація, тому що інвестиційні ресурси є фінансовою базою для реалізації розробленої інвестиційної стратегії і виступають як самостійний блок стратегії розвитку підприємства, виходячи з якого встановлюються стратегічні цільові нормативи.

Розробка стратегії формування інвестиційних ресурсів підприємства передбачає розрахунок необхідної кількості інвестиційних ресурсів, створення

ефективних схем фінансування інвестиційних проектів, залучення власного та позикового капіталу на інвестиційні цілі, оптимізацію структури інвестиційного капіталу. Як основна мета формування інвестиційних ресурсів підприємства можна назвати задоволення потреб у купівлі інвестиційних активів та оптимізацію їх структури для отримання високих фінансових результатів у ході здійснення інвестиційної діяльності.

Найважливішим питанням у процесі формування інвестиційних ресурсів є визначення їх загальної суми. Загальні інвестиційні ресурси підприємства визначаються відповідно до запланованого обсягу коштів у процесі реалізації окремих фактичних інвестиційних проектів та запланованого зростання портфеля фінансових інвестицій.

Сутність стратегії формування інвестиційних ресурсів у тому, щоб забезпечити необхідний рівень самофінансування інвестиційної діяльності, використовуючи у своїй найефективніші форми залучення позикових коштів.

Отже, загальний обсяг інвестиційних ресурсів, необхідних протягом планового періоду, буде визначатися за такою формулою [10]:

$$IP_3 = \sum_{i=1}^n PIP + \Delta FI, \quad (1.1)$$

де IP_3 – загальний обсяг необхідних інвестиційних ресурсів в плановому періоді;

PIP – потреба в інвестиційних ресурсах для реалізації реального інвестиційного проекту;

ΔFI – передбачений обсяг приросту портфеля фінансових інвестицій;

N – кількість реальних інвестиційних проектів підприємства, що реалізується в плановому періоді.

У свою чергу, загальний обсяг інвестиційних ресурсів, необхідних для реалізації конкретного інвестиційного проекту визначається з урахуванням стадій інвестиційного циклу проекту. Розрахунок загального обсягу інвестиційних ресурсів реального інвестиційного проекту наведено на рис. 1.2.

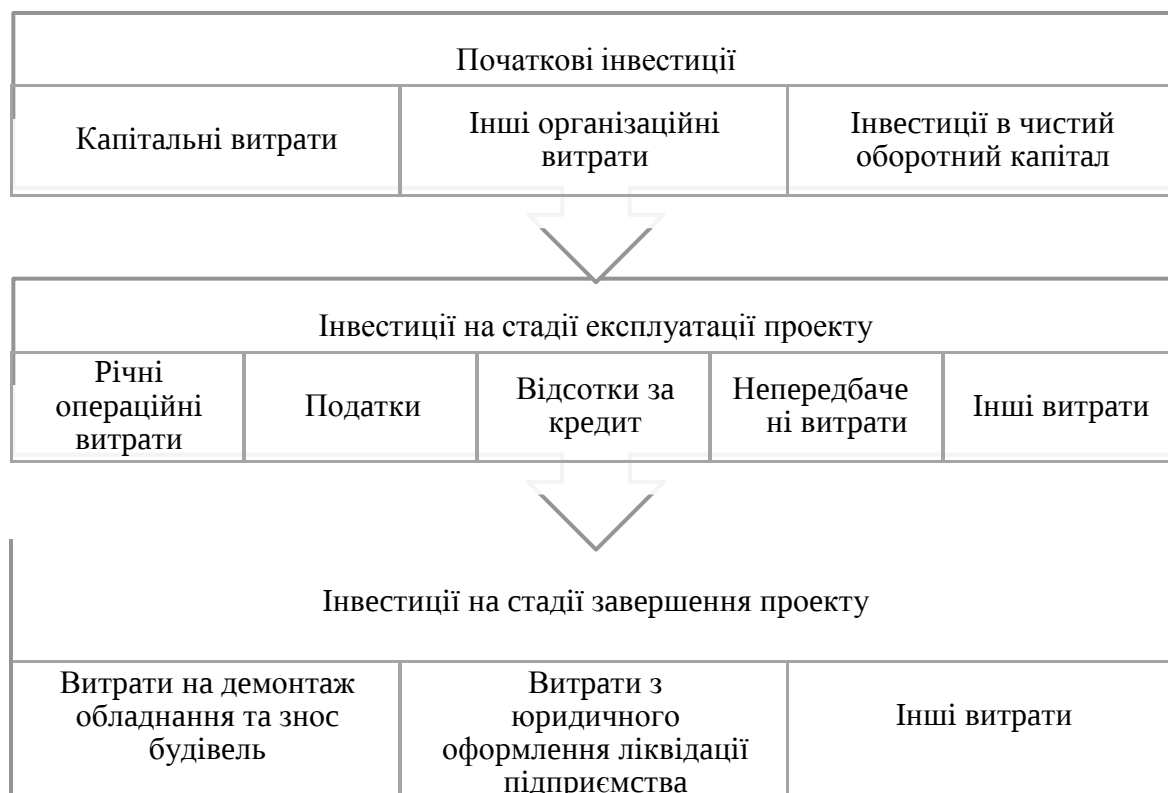

Рисунок 1.2 – Елементи розрахунку обсягу інвестиційних ресурсів

Джерело: [10]

Всі джерела фінансування мають свої недоліки і мають певні переваги. Тому для реалізації необхідно розробити власну стратегію інвестиційної політики, провести аналіз інших способів та джерел інвестицій, провести ретельне опрацювання схеми фінансування.

Розроблена схема інвестування повинна включати:

- необхідний обсяг інвестиційних коштів з описом форм залучення;
- правильну структуру запровадження інвестицій та оптимальну схему фінансування;
- зменшення капітальних витрат;
- аналітику карти ризиків кейсу залучення та опис методів зниження ризику в цілому.

Формування інвестиційних ресурсів залежить від розгляду джерел фінансування інвестицій, при цьому варто враховувати специфіку діяльності

підприємства. Джерела формування інвестиційних ресурсів можна поділити на три групи власні, позикові, залучені [11, с. 263].

Одним із найважливіших завдань підприємства є вибір оптимальних способів фінансування його поточної діяльності та нових інвестиційних проектів. Вагоме значення має вибір джерел інвестиційних ресурсів, який передбачає виявлення потреби в інвестиційних ресурсах, визначення їх основних характеристик. До останніх слід віднести: обсяг необхідних інвестиційних ресурсів, часовий період появи необхідної потреби в інвестиційних ресурсах, бажаний термін залучення потрібних інвестиційних ресурсів, цільове призначення [12, с. 129].

Отже, інвестиційні ресурси можуть залучатися як в грошовій, так і в альтернативних формах. Особливістю процесу формування інвестиційних ресурсів є його регулярний характер. Вагоме значення відіграє вибір джерел інвестиційних ресурсів, серед яких виділяють власні, позикові, залучені кошти.

Процес формування інвестиційних ресурсів передбачає розгляд можливих джерел фінансування інвестицій з урахуванням специфіки господарської діяльності того чи іншого підприємства. Усі джерела формування інвестиційних ресурсів поділяють на три основні групи:

Шляхи збільшення інвестиційних ресурсів підприємств [13, 8]:

- підвищення прибутковості підприємств та можливості самофінансування, тобто реалізації власних інвестицій;
- створення галузевих і міжгалузевих амортизаційних фондів на основі економічно обґрунтованих норм амортизації;
- випуск цінних паперів під конкретні проекти для широкого залучення коштів підприємств і населення;
- розширення іпотечного кредитування;
- залучення коштів позабюджетних та інноваційних фондів, страхових компаній, комерційних банків, внутрішніх інвестиційних кредитів;

- використання іноземних інвестицій, кредитних ліній, позик міжнародних фінансових організацій тощо.

Сьогодні практично для будь-якої ніші бізнесу характерний надзвичайно високий рівень конкуренції. Для того, щоб не тільки вижити в цьому середовищі та зайняти конкурентну позицію, компанії повинні постійно розвиватися, впроваджуючи передовий міжнародний досвід, освоюючи нові технології, розширюючи сферу діяльності. Саме з таким динамічним розвитком приходить розуміння того, що подальший розвиток неможливий без інвестицій.

Таким чином, інвестиції дають компанії конкурентну перевагу і часто служать найпотужнішим засобом зростання.

Аналіз фінансових джерел формування інвестиційних ресурсів в Україні доцільно проводити на основі їхнього поділу на зовнішні та внутрішні.

Зовнішні джерела ресурсів можуть залучатися з допомогою розробки бізнес-планів з обґрунтуванням його реалізації і прибутковості інноваційного проекту. Одержання інвестицій із зовнішніх джерел вимагає активності та певних дій, спрямованих на пошук можливості отримання коштів із даних джерел. Імовірність отримання таких ресурсів може бути різною і не завжди піддається прогнозам [14].

Величина внутрішніх джерел залежить від ефективності діяльності, її рентабельності, від ефективності інновацій, що раніше впроваджуються, і може прогнозуватися на підставі аналізу результативності раніше здійснюваної діяльності. Одержання інвестиційних ресурсів із одного джерела може сприяти активізації інших джерел ресурсів. Так, наприклад, наявність пільг в інноваційній діяльності може підвищити прибутковість цієї діяльності, що, своєю чергою, позначиться підвищенням інвестиційної привабливості, сприяючи збільшенню обсягів внесків як вітчизняних, так і іноземних інвесторів.

Схема взаємодії сфер потенційних джерел ресурсів із суб'єктів, що впроваджують інновації, представлена на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 – Взаємодія інноваційної діяльності та джерел інвестицій

Складено на основі [14]

Для залучення великих інвесторів створено державне підприємство «Національний фонд інвестицій України» («Націнвестфонд») [15]. Дана компанія має на меті створення сприятливих умов для реалізації масштабних інвестиційних та соціально значущих проектів, розвитку міжнародного економічного співробітництва та зростання конкурентоспроможності України.

Можна зробити висновок, що інноваційні підприємства можуть обрати будь-яку форму залучення коштів, як грошову, так і альтернативну, що буде відповідати інтересам компанії. Взагалі формування інвестиційних ресурсів повинно мати регулярний характер. І вибір джерел фінансування інноваційної діяльності має вагоме значення для успішних результатів підприємства.

1.2 Організаційно-економічні складові формування інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання

Інвестиційний процес має інституційний характер і виступає як система відносин між його суб'єктами щодо очікуваних результатів їх діяльності: його джерелом є економічний інтерес, а його ефективність залежить від узгодженості інтересів суб'єктів господарювання. Основою оновлення капіталу є прагнення підприємців підвищити норму прибутку, що породжує мотивацію та інтерес до інвестицій. У зв'язку з цим реалізація цілей сталого розвитку, яка вимагає додаткових витрат, зменшує прибуток підприємця, що суперечить його інтересам. Узгодження економічних інтересів виступає основою сталого соціально-економічного розвитку та невід'ємним елементом економічної політики держави, спрямованої на активізацію інвестиційної діяльності.

У цій роботі ми виходимо з припущення, що характер інвестиційних процесів має відповідати цілям сталого розвитку. Основна складність дослідження проблеми інвестиційної привабливості в контексті сталого розвитку полягає в тому, що неможливо обмежитися розглядом лише економічних факторів, не беручи до уваги екологічні та соціальні детермінанти розвитку.

Інвестиційну привабливість конкретного підприємства не можна розглядати у відриві від регіонального бізнес-середовища, в якому воно працює. При цьому очевидно, що сам регіон має бути інвестиційно привабливим, тобто наявні в ньому умови ведення бізнесу формують бізнес-середовище, в якому інвестиційно привабливими є конкретні об'єкти інвестування. Інвестиційна привабливість окремих проектів чи суб'єктів господарювання з урахуванням економічних, політичних і соціальних чинників набула в Україні особливого значення в умовах великої обмеженості інвестиційних ресурсів, відсутності ефективної державної підтримки та необхідності залучення іноземних інвестицій [16].

Слід зазначити, що в сучасній економічній літературі немає чіткості у визначенні сутності інвестиційної привабливості та системи її оцінки.

Зазвичай під поняттям «інвестиційна привабливість» розуміють наявність умов і факторів, які впливають на прийняття рішення інвестором. Інвестиційна привабливість будується під впливом багатьох факторів, але більшість з них відбивається на фінансовому стані підприємства. Аналіз фінансового стану підприємства може бути використаний як інструмент дослідження рівня інвестиційної привабливості. Залучення вкладів безпосередньо пов'язане з рівнем інвестиційної привабливості підприємства, який залежить від великої кількості взаємопов'язаних факторів.

Поняття інвестиційної привабливості підприємства різними теоретиками та авторами визначено по-різному. Воно може включати як фінансові та нефінансові показники, внутрішнє та зовнішнє середовище підприємства. Підходи до визначення даного поняття наведені в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Підходи до визначення сутності дефініції «інвестиційна привабливість суб'єкта господарювання»

Автор визначення	Визначення
Г. Филюк, К. Акуленко	Інвестиційна привабливість являє собою набір фінансових і нефінансових показників, які визначають оцінку існуючої ситуації, ситуації на ринках, а також можливі ризики і прибутковість об'єкта інвестування, що розглядається.
І.П. Мойсеєнко	Рівень задоволення фінансових, виробничих, організаційних та інших вимог чи інтересів інвестора щодо конкретного підприємства, який може бути визначений або оцінений за значеннями відповідних показників, у тому числі комплексної оцінки.
О.В. Вірянська	Сукупність фінансово-економічних показників, що визначають оцінку зовнішнього середовища, рівень позиції на ринку та потенціал результату.
І.І. Алексеєнко, М.С. Гресь	Аналіз інвестиційної привабливості компанії на основі фінансових показників, таких як фінансова стійкість, прибутковість, ліквідність активів і оборотність.
Л. Семенчук, С. Мороз	Процес, в ході якого потенційний інвестор може прийняти остаточне рішення про доцільність інвестування в підприємство з огляду на надійність цього об'єкта інвестування та можливість отримання максимального прибутку.

Систематизовано автором узагальнюючи [17-21]

Якщо узагальнити, то інвестиційна привабливість підприємства – це сукупність економічних і фінансових показників підприємства, які визначають можливість отримання максимального прибутку за рахунок вкладення капіталу при мінімальному інвестиційному ризику.

Ефективність інвестицій визначає інвестиційну привабливість, а інвестиційна привабливість визначає інвестиційну активність. Чим вища ефективність інвестицій, тим вищий рівень інвестиційної привабливості та більша інвестиційна активність, і навпаки.

Інвестиційна привабливість підприємства – це узагальнений показник об'єкта інвестування з погляду дохідності вкладень, перспективи зростання та рівня інвестиційних ризиків [16].

Для ухвалення рішення про здійснення інвестиційних вкладень необхідно зіставити очікуваний позитивний дохід у майбутньому з поточною вартістю капітальних вкладень. Прикладне значення питань, пов'язаних з визначенням інвестиційної привабливості підприємств, незаперечне, оскільки без інвестицій у суб'єкти господарювання неможливі розвиток економіки та її стабілізація. Вирішення цієї проблеми забезпечує життєздатність бізнесу загалом.

Фінансовий аналіз як основний механізм, що забезпечує фінансову стійкість підприємства та оцінку його привабливості для потенційних інвесторів, є центральною ланкою методики визначення інвестиційної привабливості. Його основною метою є вивчення проблем, що виникають в оцінці економічної привабливості бізнесу для інвестора.

У зв'язку з цим враховуються аспекти аналізу фінансового стану підприємства та оцінюється рівень рентабельності, кредитоспроможності, ефективності та фінансової стійкості. Результатом фінансового аналізу підприємства є визначення основних напрямів підвищення інвестиційної привабливості підприємства, що аналізується [22].

Можна виділити декілька факторів, що формують інвестиційну привабливість підприємства [23]:

1. Фінансова привабливість характеризує фінансовий стан підприємства, наскільки воно може покривати поточні зобов'язання, здійснювати самофінансування, відтворювати капітал, отримувати кредити та залучати інвестиційні ресурси.
2. Виробнича привабливість, що відображає наявність належних виробничих умов для випуску якісної продукції, асортименту та номенклатури в установлені терміни; виробничі потужності підприємства, рівень інноваційності, диверсифікованості, ритмічності та дефектності виробництва.
3. Технологічна та матеріальна привабливість свідчить про наявність трудових ресурсів, їх статус і рівень придатності для задоволення потреб виробничо-господарської діяльності; характеризує оснащеність підприємства виробничо-складськими приміщеннями, обладнанням, приладдям, інструментом, технологіями виробництва.
4. Сировинно-матеріальна привабливість характеризує забезпеченість виробничої діяльності потенційного об'єкта інвестування сировиною, рівень її вартості та ефективність використання.
5. Маркетингово-логістична привабливість виявляє здатність продавати продукцію за допомогою існуючих маркетингових інструментів та об'єктів логістичної інфраструктури, що відображає наявність ефективних інструментів позиціонування на ринку, достатньої логістичної інфраструктури.
6. Соціально-кадрова привабливість демонструє наявність на підприємстві кваліфікованих працівників, які мають відповідний рівень знань, навичок і досвіду для виконання своїх професійних обов'язків, можливість підвищувати свою кваліфікацію.

У рамках стратегії фінансового регулювання розвитку суб'єктів господарювання визначено напрями підвищення інвестиційної привабливості підприємства з урахуванням змін у зовнішньому та внутрішньому середовищі.

Діяльність здійснюється за наступними напрямками.

1. Вибір джерел фінансування. У процесі вибору джерел фінансування слід враховувати: способи залучення інвестиційних ресурсів; методологія оцінки та відбору інвестиційних проектів, інструменти інвестиційної діяльності підприємства. Вибору джерел фінансування передують визначення потреби в коротко- і довгостроковому капіталі з урахуванням нових проектів і виявлення можливих змін у складі активів і капіталу.

2. Оптимізація структури капіталу. Визначено оптимальне співвідношення власного та позикового капіталу та форму залучення цих ресурсів з урахуванням впливу на інвестиційну привабливість підприємства. Такими заходами є: зміна обсягу позикових коштів, заміна короткострокових ресурсів на довгострокові і навпаки, збільшення (зменшення статутного капіталу), зменшення (збільшення кількості акцій), заміна позикових коштів власними ресурсами [23]. Основною метою цих заходів є виконання умов фінансової рівноваги, зниження вартості залучення капіталу, підвищення керованості власників підприємства.

3. Реструктуризація активів спрямована на оновлення активів, оптимізацію витрат і підвищення прибутку на вкладений капітал. Заходи проводяться по всіх складових структури активів: необоротні активи, оборотні активи, грошові кошти та фінансові інвестиції. Заходи включають придбання та оновлення основних фондів, списання (реалізацію) невикористаних активів, застарілих активів, зменшення (збільшення) запасів, оптимізацію дебіторської заборгованості. За умов оптимізації фінансових вкладень змінюються їх термін, обсяг, прибутковість.

4. Фінансування інновацій. Ці заходи спрямовані на підвищення конкурентоспроможності та розширення асортименту продукції за рахунок

впровадження інноваційних технологій, що в кінцевому результаті призводить до підвищення інвестиційної привабливості підприємства.

Реалізація стратегії фінансового регулювання розвитку суб'єктів господарювання дозволяє залучати інвестиції в необхідному обсязі, підвищувати ефективність господарювання, підвищувати ринкову вартість підприємства.

Інвестиційна привабливість залежить як від зовнішніх факторів і території, де розташоване підприємство, так і від внутрішніх факторів, що характеризують рівень розвитку галузі – діяльності всередині підприємства.

Приймаючи рішення про розміщення коштів, інвестор повинен оцінити багато факторів, які визначають ефективність майбутніх інвестицій. Враховуючи спектр варіантів поєднання різних значень цих факторів, інвестор повинен оцінити сукупний ефект і результати взаємодії цих факторів, тобто оцінити інвестиційну привабливість соціально-економічної системи та прийняти на цій основі рішення про інвестування. повинен прийняти [22].

Тому виникає необхідність кількісної оцінки стану інвестиційної привабливості, при цьому слід мати на увазі, що для прийняття інвестиційних рішень показник, який характеризує стан інвестиційної привабливості підприємства, повинен мати економічну значущість і порівнюватися з вартістю капіталу інвестора.

1.3 Методика оцінювання інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання

Тема вибору найбільш ефективного методу оцінки інвестиційної привабливості підприємства на сьогодні залишається дискусійною. Оскільки існує велика кількість методик оцінки інвестиційної привабливості, їх можна поділити на такі групи: оцінка інвестиційної привабливості підприємства на основі інтегральних показників його фінансового стану; аналіз зовнішньої інформації про компанію за допомогою використання ринкового підходу; оцінка

внутрішніх і зовнішніх характеристик підприємства шляхом використання комбінованого підходу; оцінка на основі аналізу невизначеності щодо майбутніх результатів і можливостей, а також очікувань цих результатів, представлених стратегічним підходом. Усі ці підходи не виключають один одного, тому їх можна комбінувати в різних інтерпретаціях, що допомагає розширити можливості оцінки підприємства в рамках аналізу.

Нині більш широко досліджені аспекти оцінки інвестиційної привабливості регіонів, галузей промисловості та різноманітних інвестиційних програм. Проте в контексті вивчення інвестиційної привабливості підприємств до сьогодні немає єдиної теоретико-методологічної бази; це проявляється у відсутності єдиного поняття терміну «інвестиційна привабливість підприємства» та єдиної методики її оцінки.

Критичний аналіз відомих методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємств свідчить про наступне [24]:

1) їх практична реалізація ускладнена високими вимогами до обсягу первинної інформаційної бази, підготовка та обробка якої потребує додаткових спеціальних досліджень, значних часових та грошових витрат;

2) сучасна методологія оцінки інвестиційної привабливості не орієнтована на менеджмент, а є лише інструментом фрагментарної статичної фіксації розміру та рівня використання фінансових ресурсів підприємства;

3) методи оцінки інвестиційної привабливості, як правило, не враховують ступінь залученості підприємства в процес інвестиційного розвитку країни (регіону, галузі) та специфіку його діяльності (масштаб, територіальний і галузевий характер, приналежність).

Оцінка діяльності підприємства характеризується сукупністю економічних і психологічних складових, які окреслюють можливість досягнення намічених результатів від інвестицій та пов'язані з цим процесом ризики для інвесторів. Під економічними показниками ми розуміємо фінансовий аналіз та оцінку інших сторін діяльності компанії (їх можна розрахувати або визначити експертним

шляхом). Цей метод допомагає описати кожен складову інвестиційної привабливості (менеджмент, маркетинг, виробництво тощо). Під психологічною складовою ми розуміємо суб'єктивні переваги інвестора щодо показників діяльності підприємства. У цьому випадку все залежить від конкретної людини або групи людей, їх очікувань і бажань (рис. 1.4).

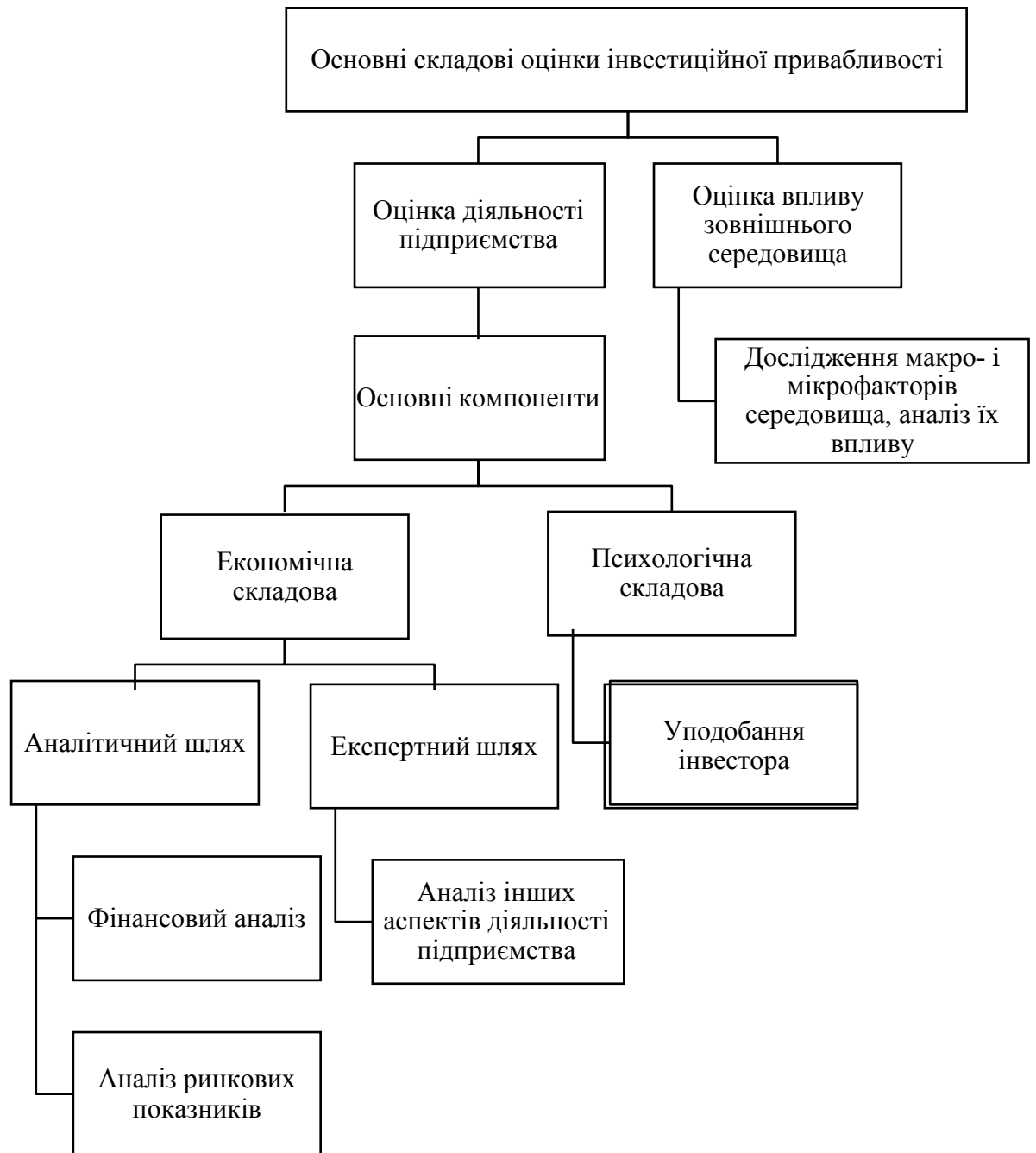

Рисунок 1.4 – Складові оцінки інвестиційної привабливості підприємства

Джерело: [25]

В даний час існують різні підходи до оцінки інвестиційної привабливості промислового підприємства. Крім того, найкращими властивостями володіють методи, які формують інтегральний показник як результат оцінки, що спрощує процедуру порівняння підприємств між собою при виборі об'єкта інвестування та робить більш доступною програмну алгоритмізацію процесу формування результату.

Існує п'ять основних підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємства [26]:

1) методи, засновані на оцінці фінансових результатів діяльності підприємства;

2) методи, засновані на оцінці господарсько-економічних показників, які враховують не тільки фінансові, а й інші показники, що характеризують фінансово-господарську діяльність;

3) методи, засновані на оцінці впливу внутрішніх і зовнішніх факторів на рівень інвестиційної привабливості підприємства;

4) методи, засновані на комплексному порівняльному аналізі інвестиційної привабливості шляхом аналізу інвестиційної привабливості галузі, регіону та підприємства;

5) методи, засновані на оцінці підприємства, де ключовим критерієм є ринкова вартість підприємства [26].

Важливою складовою при оцінці інвестиційної привабливості підприємства є саме – економічна. Фінансове становище є комплексним поняттям і поєднує в собі всі основні аспекти діяльності підприємства: платоспроможність, ділову активність, організацію розрахунків та ін. Таким чином, це хороший спосіб визначити ефективність інвестицій, точно оцінити перспективи аналізованої компанії з точки зору можливості мобілізації ресурсів і майбутнього повернення залучених інвестицій [26].

Література з фінансів і фінансового менеджменту пропонує близько 50 показників для аналізу поточного стану організації. Проте на практиці ми

використовуємо їх значно меншу кількість. Такої ж думки дотримуються автори, праці яких ми аналізували. Аналіз включає такі групи оцінок [25, 28]:

I група – показники ліквідності.

Коефіцієнти ліквідності є важливим класом фінансових показників, які використовуються для визначення здатності боржника виплачувати поточні боргові зобов'язання без залучення зовнішнього капіталу (табл. 1.3). Коефіцієнти ліквідності вимірюють здатність компанії сплачувати боргові зобов'язання та її запас міцності за допомогою розрахунку показників, включаючи поточний коефіцієнт, коефіцієнт швидкої ліквідності та коефіцієнт операційного грошового потоку [29].

Таблиця 1.3 – Значення коефіцієнтів ліквідності

Назва коефіцієнта	Формула	Економічний зміст	Значення
Коефіцієнт ліквідності	$\frac{\text{Поточні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	Він вимірює, чи достатньо у підприємства ресурсів на виконання своїх поточних зобов'язань.	Якщо $CR < 1$ - високий фінансовий ризик $1,2 < CR < 3$ – нормально $3 < CR$ – високий ступінь ліквідності
Коефіцієнт термінової ліквідності	$\frac{\text{Поточні активи} - \text{Товарні запаси}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	Він показує здатність підприємства погасити борги за рахунок найбільш ліквідних активів	0,7-1 – нормальне значення $1 < QR$ – бажане значення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Готівка}}{\text{Поточні зобов'язання}}$	Він показує здатність підприємства погашати свої борги з допомогою повністю ліквідних активів.	$0,1 < QR < 0,3$ – нормально $0,3 < QR$ – бажане значення

Складено на основі [29]

II група – показники фінансової стійкості.

Коефіцієнти фінансової стійкості показують ступінь залежності організації від зовнішнього фінансування та допомагають спрогнозувати її платоспроможність у довгостроковій перспективі [30]. У ході розрахунків, інтерпретації та оцінки фінансових показників виявляються вразливості

підприємства, для усунення яких потім розробляється низка заходів, а також виявляються резерви підвищення ефективності виробництва.

Для оцінки рівня фінансової стійкості використовуються такі показники [30]:

1. Коефіцієнт співвідношення залученого та власного капіталу. Характеризує ступінь незалежності організації від зовнішніх позик (кредитів). Чим вище цей коефіцієнт, тим більше позик у компанії і тим ризикованіша ситуація, яка може призвести зрештою до банкрутства. Високий рівень коефіцієнта відбиває також потенційну небезпеку виникнення організації дефіциту коштів. Максимально припустиме значення цього показника становить 1 (що припускає рівність позикових і власних коштів).

2. Коефіцієнт автономії (платоспроможності). Характеризує ставлення власного капіталу до сумі капіталу (активів) організації. Коефіцієнт показує, наскільки організація є незалежною від кредиторів. Чим менше значення коефіцієнта, тим більше організація залежна від позикових джерел фінансування, тим менш стійке в неї фінансове становище.

3. Коефіцієнт маневру власного капіталу. Коефіцієнт відбиває співвідношення між власними оборотними коштами та власним капіталом підприємства. Він показує, яка частина власного капіталу може бути використана для фінансування оборотних активів, а яка частина спрямована на фінансування необоротних активів. Нормативним вважається значення 0,1 та вище.

Значення коефіцієнта більше одиниці свідчить у тому, що фінансування необоротних, і, частково, оборотних активів можливе з допомогою власні кошти [27]. Негативне значення свідчить, що з фінансування необоротних коштів виробляється шляхом власні кошти, а фінансування оборотних засобів виробляється у вигляді позикових коштів, що у цілому веде до зниження фінансової стійкості.

4. Коефіцієнт використання власного капіталу. Показує, яка частина власного капіталу, з яким підприємство розпочало діяльність у звітному періоді, була використана у процесі діяльності господарюючого суб'єкта.

III група – показники рентабельності.

Коефіцієнти рентабельності - фінансові показники, що характеризують прибутковість роботи підприємства. Коефіцієнти рентабельності розраховуються на основі даних звіту про прибутки та збитки, а також балансу фірми [28].

Взагалі нараховано приблизно 14 коефіцієнтів рентабельності підприємства:

- Коефіцієнт рентабельності активів – Return On Assets, ROA.
- Коефіцієнт рентабельності сукупних активів – Return On Total Asset, ROTA.
- Коефіцієнт рентабельності власного капіталу – Return On Equity, ROE.
- Коефіцієнт рентабельності вкладеного капіталу – Return On Capital Employed, ROCE.
- Коефіцієнт рентабельності капіталу скоригованого ризику – Return On Risk-Adjusted Capital, RORAC.
- Коефіцієнт рентабельності інвестицій – Return On Investment, ROI.
- Коефіцієнт рентабельності чистих активів – Return On Net Assets, RONA.
- Коефіцієнт рентабельності персоналу – Return On Learning ROL.
- Коефіцієнт рентабельності продажів – Return On Sales , ROS.
- Коефіцієнт рентабельності проданої продукції – Return On Margin, ROM.
- Коефіцієнт рентабельності основних засобів – Return On Fixed Assets, ROFA.
- Коефіцієнт рентабельності оборотних активів – Return On Current Assets, RCA.

- Коефіцієнт рентабельності чистий прибуток – Net Profit Margin, NPM.
- Коефіцієнт рентабельності операційного прибутку – Operating Profit Margin, OPM.

Основні з них проаналізовані в табл. 1.4.

Таблиця 1.4 – Показники рентабельності підприємства

Назва коефіцієнта	Формула	Економічний зміст	Значення показника
Коефіцієнт рентабельності активів	$\frac{\text{ЕВІТ}}{\text{Активи}}$	Забезпечення ефективності використання активів підприємством. Відображає прибутковість, отриману як власним, так і запозиченим капіталом.	Чим вищий коефіцієнт прибутковості активів, тим ефективніше діяльність підприємства.
Коефіцієнт прибутку продажів	$\frac{\text{ЕВІТ}}{\text{Виручка від продажів}}$	Індикатор, що відображає ефективність продажів. В даний час прибутковість з продажу є одним з ключових показників ефективності підприємства та його привабливості інвестицій.	Зростання показника свідчить про зростання ефективності підприємства
Коефіцієнт рентабельності продукції	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Собівартість реалізованої продукції}}$	Показник відображає прибутковість продукції, що реалізується і розраховується як відношення чистого прибутку до собівартості реалізованої продукції.	Показник дозволяє визначити, який прибуток отримує компанія з кожної одиниці понесених витрат.
Коефіцієнт рентабельності інвестицій	$\frac{\text{Дохід} - \text{Витрати}}{\text{Витрати}}$	Цей показник демонструє, наскільки вигідним чи невигідним є проект чи продукт. Для визначення рентабельності інвестицій необхідно врахувати всі витрати на проект та дохід від нього.	ROI < 100% — це інвестиції не окупилися: компанія вкладає більше, ніж отримує. ROI > 100% — бізнес окупився та приносить прибуток. Що значення коефіцієнта ROI, то вище окупність вкладень.

Складено на основі [31]

IV група – показники ділової активності;

Коефіцієнти ділової активності (оборотності) є показниками поточної операційної діяльності - вони показують, наскільки ефективно використовуються активи компанії. Ці коефіцієнти відбивають ефективність управління, як оборотним капіталом, і необоротними активами [28]. Коефіцієнти оборотності оцінюють, наскільки ефективно компанія використовує активи. Як правило, вони поєднують інформацію зі звіту про прибутки та збитки у чисельнику та балансові статті у знаменнику.

Наприклад, для оцінки ефективності управління запасами, собівартість проданих товарів (із звіту про прибутки та збитки) ділиться на середній залишок запасів (з балансового звіту). Більшість баз даних, таких як Bloomberg і Baseline, використовують цей принцип усереднення, коли об'єднуються дані зі звіту про прибутки та збитки та звіту про фінансове становище [32].

Кожна група може бути представлена різною кількістю показників, залежно від аналізу або від конкретного інвестора. Основною проблемою є вибір критеріїв оцінки після отримання фактичних даних. Для порівняння краще взяти фінансові показники кращих компаній галузі або середнього рівня. Також можна проаналізувати динаміку показників за даний період і охарактеризувати тенденції.

Стає очевидним, що на користь забезпечення високої інвестиційної привабливості підприємства потрібна розробка інвестиційних проектів у реалізації стратегії розвитку підприємства. Проте єдиного методу визначення інвестиційної привабливості підприємства немає. Оцінка можлива різними методиками, що ґрунтуються на використанні доступної та достовірної інформації для зовнішніх інвесторів. На наш погляд, найкращим методом визначення інвестиційної привабливості підприємства є метод дисконтування грошових потоків. Даний метод заснований на використанні великої кількості кількісних та якісних компонентів оцінки інвестиційної привабливості підприємства та, крім того, широко використовується для оцінки ефективності

інвестиційних проектів. Звісно ж, що дисконтування будь-яких інвестиційних витрат для підприємства характеризує його керівництво як чітко уявляє собі мети розвитку та реальні способи їх досягнення, що дає підприємству додаткові конкурентні переваги на фінансових ринках.

Важливим моментом при оцінці інвестиційної привабливості є визначення етапу життєвого циклу компанії, особливо з точки зору аналізу фінансових коефіцієнтів. Вага кожного показника та його нормативне значення можуть бути різними в залежності від етапу життєвого циклу підприємства [26]. Різні етапи економічної системи по-своєму визначають потребу в інвестиційному капіталі, можливі майбутні доходи та ризики; визначити найкращу стратегію, реалізація якої збільшить інтерес інвестора. Використання цієї теорії допомагає найпростіше спрогнозувати подальший хід розвитку компанії [25].

Під час написання теоретичної частини дипломної роботи було досліджено поняття інвестиційної діяльності та класифікацію інвестиційних ресурсів. Управління інвестиційною діяльністю слід розглядати як частину загальної системи управління підприємством. На систему управління підприємством впливає багато факторів. Одним із таких факторів є інтеграція із загальною системою управління підприємством, складність у процесі формування управлінських рішень щодо реалізації інвестицій щодо кінцевих результатів фінансової діяльності підприємства, високий рівень динамічності управління в сфера формування та реалізації інвестицій, багатоваріантний підхід до прийняття індивідуальних управлінських рішень у сфері формування інвестиційних ресурсів підприємства, орієнтація на стратегічний розвиток підприємства.

Також розглянуто основи формування інвестиційної привабливості підприємства. Підприємства працюють в умовах жорсткої конкуренції. Виникає

потреба в швидкому реагуванні на зміни зовнішнього середовища та покращенні продуктивності. Постійний розвиток – запорука успіху будь-якої організації. Однак цей процес потребує інвестицій – двигуна зростання компанії. Єдиний спосіб залучити капітал і зміцнити позиції на ринку – підвищити рівень інвестиційної привабливості.

В результаті дослідження науково-практичних підходів та різних методів можна зробити висновок, що єдиного і цілком вірного варіанту оцінки інвестиційної привабливості підприємства не існує. У процесі вибору методу слід враховувати багато факторів, у тому числі: визначення цілей, наявність достовірної інформації, специфіку бізнесу тощо. Оцінка інвестиційної привабливості підприємства здійснюється шляхом розрахунку кількісних показників, до складу яких зазвичай входять ліквідність, органічна будова капіталу, ділова активність, рентабельність економічної діяльності. Оцінка інвестиційної привабливості включає також і якісні компоненти, що відображають напрями інвестування та наявність необхідних управлінських компетенцій. У сукупності кількісні показники та якісні компоненти інвестиційної привабливості посиляють своєрідний сигнал в інвестиційне середовище про готовність підприємства до технологічної та організаційної модернізації та структурних перетворень.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПАТ «МОЛОЧНІ РІЧКИ»

2.1 Дослідження діяльності ПАТ «Молочні Річки» задля визначення передумов поліпшення інвестиційної привабливості

Аграрний сектор має найважливіше значення в економічному становищі любой країни, тому що, сільськогосподарська галузь є основною продуктивною системою, яка безперебійно забезпечує населення виробами першої необхідності та продуктами харчування, без яких існування не можливе. Гарантією економічної безпеки країни є сталий розвиток аграрної сфери.

Сільське господарство України є однією з найважливіших галузей економіки через низку кліматичних (наявність регіонів з відносно довгим вегетативним періодом та високою якістю ґрунтів) та демографічних (висока щільність населення, у тому числі сільського) причин. Основними сільськогосподарськими культурами, що роблять Україну одним із світових лідерів, є зернові та кормові культури, у т.ч. пшениця, кукурудза, ячмінь, соняшник, цукрові буряки, тютюн, бобові, фрукти та овочі.

Сільське господарство показало найвищий приріст виробництва в 2021 році – 14,4%. За підсумками року на сільськогосподарських підприємствах виробництво збільшилося на 19,2%. В результаті сільськогосподарський комплекс України надав найвищий відсоток щодо ВВП порівняно з усіма секторами економіки – більше 10% [33].

ПАТ «Молочні Річки» – це одна з 6-ти компаній агропромислового холдингу ІМК. Усе функціонування досліджуваного підприємства залежить від

управління холдингом. ІМК – це інтегрована сільськогосподарська група компаній України, яка має спеціалізацію щодо вирощування та зберігання зернових та олійних культур, виробництві молочної продукції [34].

У 2007 році була заснована «Індустріальна молочна компанія» (ІМК). У квітні 2017 р. офіційно було змінено назву «Індустріальна молочна компанія» на ІМК.

Головні відомості компанії ПАТ «МР» наведено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Характеристика ПАТ «МР»

Зміст інформації	Відомості про суб'єкт господарювання
Повна назва юридичної особи	ПУБЛІЧНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «МОЛОЧНІ РІЧКИ»
Код ЄДРПОУ	35832059
Дата реєстрації	31.10.2007 (14 років 11 місяців)
Уповноважені особи	Филипенко Петро Іванович
Розмір статутного капіталу	4046500 грн.
Види діяльності	Основні: 01.11 Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур 01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід 10.51 Перероблення молока, виробництво масла та сиру
Відомості щодо органу управління юридичною особою	Вищий Орган – Загальні Збори Учасників Товариства, Виконавчий Орган – Дирекція

Складено на основі [34]

Задля детального аналізу роботи ПАТ «МР» у дипломній роботі буде розглянуто підприємство як частина агропромислового холдингу ІМК. Оскільки, саме ІМК – це бренд і представник процесу збуту продукції.

Здійснимо аналіз головних напрямків роботи агрохолдингу ІМК.

1. Рослинництво.

ІМК – це один із лідерів з упровадження сучасних технологій у сільськогосподарську галузь. На полях ІМК використовується система різноглибинних обробітків ґрунтів. Проводяться випробування та впроваджуються елементи «точного» землеробства: системи GPS-обстеження техніки та автопілотів,

земельних угідь, моніторинг урожайності, змінні норми висіву та диференціальне внесення добрив. ІМК орієнтується на залучення новітніх розробок у сільське господарство та підвищення продуктивності праці. Одним із таких напрямків є використання безпілотних технологій (дронів) задля польових робіт [34].

ІМК (земельний банк) обробляє приблизно 121 тис. га земельних угідь.

Землі, на яких працює ІМК, розташовані в найкращих за родючістю регіонах України: Полтавській, Чернігівській і Сумській областях, що характеризуються достатнім ступенем вологості та тепла. Земельний банк сформовано як п'ять кластерів, у середині яких поля було розташовано в безпосередній близькості один до одного, що дає можливість максимально підвищити ефективність роботи [34].

Агропромисловий холдинг ІМК найбільше вирощує такі види культур, як пшениця, кукурудза та соняшникові.

2. Молочне тваринництво.

ІМК має дві молочні ферми в Чернігівській області. Поголів'я великої рогатої худоби на підприємстві – 1014 голів, у тому числі 615 корів. Спостерігається постійний зріст середніх надоїв молока в господарствах, що значним чином перевищують середні надої молока в нашій країні. Випуск молока в 2021 р. становило 4,2 тис. т [34].

3. Зберігання та переробка сільськогосподарських культур.

Агропромисловий холдинг володіє та користується значними обсягами зерносховищ, які розташовані поблизу районів його виробничої діяльності. Компанію використовуються власні елеватори на складах. Елеваторами ІМК повністю задовольняється потреба товариства для зберігання продукції [34]. Наявність таких складських приміщень дозволяє компанії реалізовувати сільськогосподарську продукцію впродовж усього маркетингового сезону та значно знижує негативний вплив на ціни під час і після збору врожаю, а також ризики, пов'язані з фізичною втратою вирощуваних культур.

Загальна потужність зберігання зернових та олійних культур агропромислового холдингу ІМК – 554 тис. т одноразового зберігання.

Модель управління агрохолдингом здійснюється за допомогою вертикально інтегрованої бізнес-структури. Вона дозволяє використовувати переваги диверсифікації, гарантувати постачання сировини з мінімальними транспортними витратами та ефективно управляти всіма елементами ланцюга створення вартості. Високий рівень вертикальної інтеграції як усередині кожного бізнесу, так і між сегментами забезпечує конкурентні переваги на ринку, високу ефективність виробництва та фінансову стабільність.

ІМК щороку переглядає стратегію розвитку, яку складають на 5-10 років. У 2020 р. компанією було заплановано такі цілі свого функціонування [36]:

- 1) Модернізація потужностей для зберігання;
- 2) Вирощування обмеженої кількості високорентабельних експорто-орієнтованих культур (кукурудза, соняшник, соя, пшениця). Кукурудза – це ключова культура із часткою в сільськогосподарській суміші – 50%;
- 3) Враховуючи сильний фокус на ефективності бізнесу, компанія визначила додаткову стратегічну мету до 2030 року – досягнення лідерських рейтингів серед аграрних компаній Європи щодо впровадження інновацій;
- 4) Прибуток, отриманий у 2017-2020 рр., компанія планує інвестувати в основному в проекти з підвищення ефективності роботи, скорочення заборгованості та виплати дивідендів своїм акціонерам.

Розглянемо історію діяльності агропромислового холдингу ІМК, що поділяється на чотири основні стратегії.

Стратегія 1 – заснування та ІРО, 2007-2011 роки:

- створення ІМК із придбанням агрокомпаній та складських приміщень у Полтавській та Чернігівській областях України.

- розробка та впровадження сучасних інформаційних систем управління та операційного контролю.
- перевірена високоефективна платформа (з 37,9 тис. га землі та 172 тис. т сховищ), готова до подальшого розширення.
- IPO на Варшавській фондовій біржі із залученням \$24,4 млн. для фінансування подальшого розвитку.
- створення нового кластеру в Сумській області України.

Стратегія 2 – розширення земельного банку та зберігання, 2012-2014 роки:

- масштабне розширення земельного фонду (до 136,6 тис. га) і складських потужностей (до 554 тис. тонн) у Чернігівській області України за рахунок придбання сільськогосподарських підприємств і складських приміщень, а також будівництва власного нового елеватору в Сумській області. Створення двох нових кластерів.
- залучення довгострокового кредиту у розмірі 30 мільйонів доларів США від IFC, члена Групи Світового банку.
- участь у проекті «Сталий розвиток середніх та малих фермерів в Україні», ініційованому IFC.

Стратегія 3 – покращення бізнес-процесів і KPI, 2015-2016 роки:

- впроваджено програми підвищення ефективності бізнес-процесів.
- розроблено та впроваджено систему KPI для виробничого персоналу.
- розпочато проект оптимізації молочного скотарства.
- \$20 млн. кредиту залучено від Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР).

Стратегія 4 – виплата дивідендів і оновлення стратегії, 2017-2021 роки:

- перша виплата дивідендів у розмірі 1,66 млн. євро (прибутковість 2%) у 2017 році, а також наступні:
 - 11,28 млн євро (прибутковість 12%) у 2018 році;
 - 14,93 млн євро (прибутковість 12%) у 2019 році;

- 5,97 млн євро (прибутковість 7%) у 2020 році;
- 20,57 млн євро (прибутковість 10%) у 2021 році;
- 5,31 млн євро (прибутковість 2,4%) у 2021 році.
- оновлення Стратегії на 2016-2020 роки з акцентом на:
 - підвищення операційної ефективності;
 - скорочення боргу;
 - виплата дивідендів акціонерам.
- оголошення Стратегії на 2021-2030 рр.:
 - вирощування високорентабельних експортоорієнтованих культур;
 - підвищення операційної ефективності;
 - сталий розвиток по відношенню до людей, землі та навколишнього середовища;
 - щорічна виплата дивідендів акціонерам.

ПАТ «МР» залишається суто сільськогосподарською компанією, що займатиметься вирощуванням високорентабельних, експорто-орієнтованих культур. Компанія зосередиться на операційній ефективності та сталому розвитку людей, землі та навколишнього середовища.

Проаналізуємо основні економічні показники ПАТ «МР» наведені в табл. 2.2 за 2017-2021 рр.

Таблиця 2.2 – Основні економічні показники ПАТ «МР»

Показники	2017	2018	2019	2020	2021
Виручка, млн. дол.	126,8	131,6	169,9	161,4	181,7
Чистий прибуток, млн. дол.	17,8	27,6	7,3	31,7	78,7
Нормалізована EBITDA, млн. дол.	39,1	50,8	39,3	71,8	110,35
Чиста маржа, %	14	21	4,3	19,6	43,3

Складено за даними [37, 38, 39]

Виручка компанії від реалізації продукції зросла на 13% у 2021 році в порівнянні з попереднім періодом. Чистий прибуток також мав позитивні зміни та збільшення у 248%. При аналізі консолідованої фінансової звітності

можемо спостерігати про збільшення інших операційних доходів в 2021 році на 238% та отримання прибутку при зміні ситуації на валютному ринку.

Далі проведемо аналіз структури доходу від продажів за вказаними продуктами (таблиця 2.3).

Таблиця 2.3 – Структура доходу ПАТ «МР» за реалізованою продукцією (тис. дол.)

Види продукції	2021	2020	Відносне відхилення, %
Кукурудза	107 271	103 678	3%
Соняшник	44 675	31 470	42%
Пшениця	26 720	22 421	19%
Молоко	1 431	1 304	10%
Соєві боби	-	440	-100%
Велика рогата худоба	177	288	-39%
Інше	538	430	25%
Виручка	180 812	160 031	13%

Складено за даними [38, 39]

Найбільш значну частину доходу компанії приносить продаж кукурудзи, яка становила 59,3% у 2021 році та 64,8% у 2020 році від загального доходу (рис. 2.1).

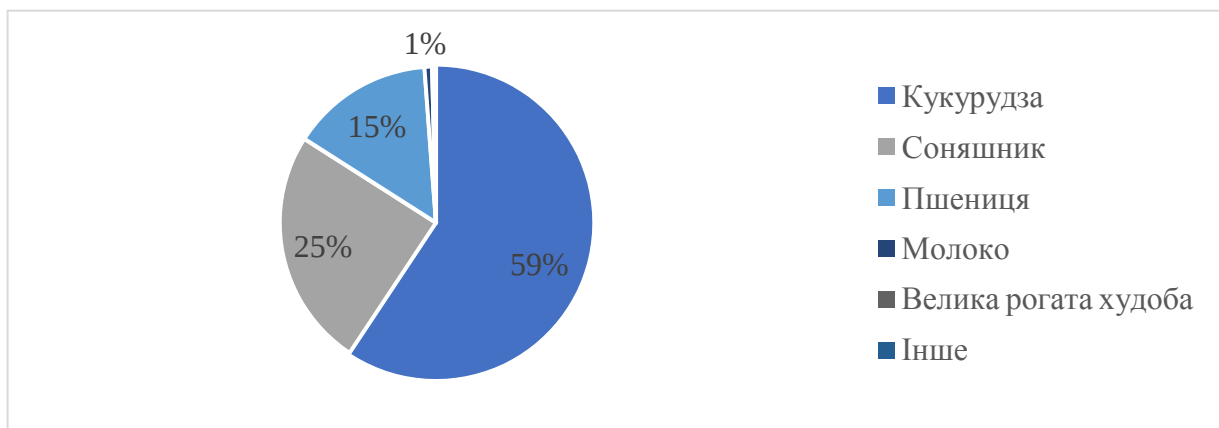

Рисунок 2.1 – Структура доходу ПАТ «МР» за реалізованою продукцією

Складено за даними [39]

Собівартість продажів компанії змінилася до 183,9 млн. доларів США в поточному періоді зі 159,2 млн. доларів США в попередньому періоді. У наступній таблиці наведено основні компоненти собівартості продажів ПАТ «МР» за 2020-2021 рр. (таблиця 2.4).

Таблиця 2.4 – Основні компоненти собівартості реалізованої продукції ПАТ «МР» за 2020-2021 рр.

Види продукції	2021	2020	Відносне відхилення, %
Сировина	(131 250)	(106 004)	24%
Зміна запасів і незавершеного виробництва	15 413	(4 705)	-428%
Знос і амортизація	(23 211)	(18 973)	22%
Заробітна плата операційного персоналу та пов'язаних з ним витрати	(13 296)	(12 726)	4%
Постачання палива та енергії	(20 012)	(7 642)	162%
Сторонні послуги	(6 623)	(5 040)	31%
Орендна плата	(3 021)	(2 252)	34%
Ремонт і технічне обслуговування	(708)	(1 020)	-31%
Податки та інші збори	(1 075)	(682)	58%
Інші витрати	(117)	(126)	-7%
Собівартість реалізованої продукції	(183 900)	(159 170)	16%

Складено за даними [38, 39]

Зростання собівартості реалізованої продукції у 2021 році на 16% узгоджується зі зростанням цін майже на всі компоненти виробництва (сировина, паливно-енергетичні ресурси тощо). Що свідчить, про можливі проблеми в майбутньому, враховуючи ситуацію в світі та на ринку.

Подальший ймовірний розвиток ПАТ «МР» у 2022 році залежатиме від динаміки та масштабів війни в Україні. Основні стратегії ІМК відповідають і групі компаній, а саме [36]:

- забезпечення виробництва продукції рослинництва на всій безвоєнній частині земель ІМК – це приблизно до 100 тис. га;

- зосередившись на трьох високорентабельних культурах – кукурудзі, соняшнику та пшениці – планується посівна площа цих культур у розмірі 58%, 22% та 18% від загального посіву відповідно;
- дотримання правил техніки безпеки та утримання персоналу ІМК;
- фокусування на операційній ефективності;
- поглиблення вертикальної інтеграції для отримання додаткового прибутку від переробки сільськогосподарської сировини.

ПАТ «МР» щорічно аналізує та дотримується екологічної політики. Операції та продукти землеробства та зберігання зерна мають властиві елементи, які взаємодіють із природним середовищем. Метою компанії є захист навколишнього середовища – збереження цілісності екосистем, в яких працює компанія, та мінімізація впливу на довкілля.

Восени 2022 року озима пшениця була посіяна на площі майже 33 тис. га, що на 80% перевищує традиційні посівні площі під озимі в Компанії в попередні роки.

Війна змусила ПАТ «МР» переглянути сільськогосподарську суміш у 2022 році. Площі під кукурудзою було зменшено на користь озимої пшениці, оскільки кукурудза потребує більше газу та електроенергії для сушіння зерна. Також восени 2022 року посіяли озиму пшеницю на площах, де не проводилась весняна посівна кампанія, у зв'язку з необхідністю розмінування та обстеження цих площ на наявність залишків снарядів.

Компанія має позитивні перспективи щодо збільшення посівних площ озимої пшениці. По-перше, це внесок агропромислового холдингу ІМК у продовольчу безпеку України. По-друге, в Україні у 2022 році суттєво скоротилися посівні площі озимої пшениці, що потенційно негативно вплине на пропозицію пшениці на світовому ринку та призведе до зростання цін на пшеницю.

Діяльність підприємства й надалі здійснюється в умовах нестабільного зовнішнього середовища: політичні, військові та економічні ризики продовжують провокувати невизначеність в середньо- та довгостроковій

перспективі. Високий ризик країни, незважаючи на привабливість сільськогосподарської галузі, продовжує пригнічувати інвестиційний клімат в Україні. В таких умовах підприємство не планує розвиватися екстенсивними методами, тобто, розширення земельного банку та відкриття нових сегментів діяльності не передбачається.

Перевага віддаватиметься інтенсифікації виробництва, переробки відходів та поступовій зміні традиційної технології вирощування продукції рослинництва (озимої пшениці, кукурудзи, соняшника) шляхом:

- роботи як із зовнішніми постачальниками, так і власною продукцією, по відбору найякіснішого посівного матеріалу;
- проведення експериментів з метою пошуку нових ефективних засобів захисту рослин;
- проведення експериментів з метою запровадження нових, більш ефективних моделей живлення рослин;
- запровадження нових інноваційних технічних та програмних засобів в сфері обробітку землі та обліку матеріальних ресурсів;
- пошук і запровадження інновацій в сфері аналізу стану та розвитку рослин з метою оптимального та своєчасного використання матеріальних ресурсів.

Таким чином, зростаюча внутрішня ефективність в сегменті вирощування продукції рослинництва має запобігти зниженню конкурентоспроможності підприємства внаслідок зростання оплати праці в Україні та зростання орендної плати за землю.

2.2 Виявлення проблем, що зменшують ступінь інвестиційної привабливості ПАТ «Молочні Річки»

Інвестиційна привабливість підприємства формується на декількох рівнях. Це рівень держави, регіону, галузі та безпосередньо самого підприємства.

З ієрархічної точки зору найвищими є фактори, що формують компоненту інвестиційної привабливості на рівні країни. За нею слідують фактори, що обумовлюють привабливість регіону та галузі, яка ієрархічно знаходиться на тому ж рівні, що й регіон. Нижній – формують фактори інвестиційної привабливості підприємства.

Інвестиційна привабливість підприємства характеризується ефективністю використання ресурсного потенціалу майна, платоспроможністю, фінансовою стійкістю, його спроможністю до економічного зростання, підвищення прибутковості капіталу, техніко-економічного рівня виробництва, якості і конкурентоспроможності продукції. Інвестиційну привабливість підприємства необхідно розглядати через перспективність, вигідність, ефективність і мінімізацію ризиків інвестиційних вкладення у його розвиток.

Платоспроможність підприємства є значним аспектом фінансовому становищі підприємства інвесторам. Під платоспроможністю балансу мається на увазі здатність підприємства заплатити наявними грошима та його еквівалентами наприкінці звітного року за зобов'язаннями, що виникли на завершення цього року. Фінансова стійкість – це здатність підприємства у майбутньому гарантувати собі необхідні кошти з метою здійснення виробничого плану. Під час аналізу фінансової стійкості підприємства розглядається залежність підприємства від позикових коштів.

Фінансове становище підприємства є стійким, якщо всі характеристики в нормі. Критичними вважатимуться ситуації, коли показники нижче норми. Нестійким фінансове становище можна вважати, якщо власний капітал підприємства дорівнює позикового капіталу або несуттєво більше позикового капіталу.

При розгляді характеристик слід брати до уваги динаміку збільшення або погіршення показників за кілька років. Це дасть можливість найповніше дати оцінку стійкості стану підприємства. З метою вкладення інвестицій необхідно

провести дослідження конкурентного середовища підприємства та характеристики підприємств конкурентів.

Економічні характеристики для інвестора вважаються головними, але з метою повного аналізу та зменшення ризиків не менше значення має комплексний аналіз інвестиційної привабливості підприємства.

1. Для повного аналізу визначимо основні показники платоспроможності та фінансової стійкості ПАТ «МР» в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка показників платоспроможності та фінансової стійкості ПАТ «МР» за 2018-2021 рр.

Назва показника	Абсолютний показник				Абсолютне відхилення, ±	Відносне відхилення, %
	2018	2019	2020	2021		
Поточна ліквідність, %	340,2	216,0	247,3	69,8	-177,5	-71,8
Абсолютна ліквідність, %	0	0,1	5,8	0	-5,8	-100,0
Коефіцієнт автономії	-6,3	17,3	3,9	19,7	15,8	405,1

Складено за даними [40]

За результатами аналізу показників платоспроможності та фінансової стійкості організації можна зробити висновок про наявні проблеми з фінансовою стійкістю ПАТ «Молочні Річки».

Поточна ліквідність 69,8%, це набагато менше від рекомендованої 100%, що свідчить про низьку здатність компанії погашати свої поточні зобов'язання строком до 1 року за рахунок оборотних активів. Абсолютна ліквідність менша, ніж рекомендована 20%, що свідчить про не здатність компанії погашати зобов'язання за рахунок грошових коштів.

Коефіцієнт автономії має також низькі показники, що свідчить про фінансову залежність підприємства від кредиторів.

Фінансове становище підприємства перебуває у безпосередньої залежності від того, наскільки швидко кошти, вкладені в активи, перетворюються на реальні гроші.

Для оцінки ефективності використання оборотних коштів застосовуються показники оборотності активів (таблиця 2.6).

Таблиця 2.6 – Аналіз ділової активності ПАТ «МР» за 2018 – 2021 рр.

Назва показника	Абсолютний показник				Абсолютне відхилення, ±	Відносне відхилення, %
	2018	2019	2020	2021		
Рентабельність активів, %	2,9	24	3,9	3,1	-0,8	-20,5
Рентабельність власного капіталу, %	-	-	25,6	18,4	-7,2	-28,1
Рентабельність оборотних активів, %	4,1	36,7	5,8	8	2,2	37,9
Рентабельність загальних активів, %	8,5	28	5	6	1	20,0
Оборотність загальних активів	0,6	0,9	0,9	0,8	-0,1	-11,1
Оборотність робочого капіталу	1,9	2,0	2,3	-4,3	-6,6	-287,0
Оборотність дебіторської заборгованості	1,5	2,4	3,2	8,4	5,2	162,5

Складено за даними [40]

Коефіцієнт рентабельності оборотних активів зменшився порівняно з 2019 роком, характеризуючи зростання кількості оборотів, здійснюваних оборотними коштами за плановий період. Також зменшення коефіцієнта рентабельності власного капіталу 28% – це є негативним моментом, оскільки означає зменшення суми виручки, що припадає на 1 рік власного капіталу.

Бачимо збільшення в наступних показниках: рентабельність оборотних активів, рентабельність загальних активів та оборотність дебіторської заборгованості.

Таким чином, аналіз економічного потенціалу ПАТ «МР» показав наявні проблеми зі стабільністю фінансового становища та низький рівень її забезпеченості ліквідними коштами.

Проведемо аналіз загального боргу за останні 5 років (рисунок 2.2).

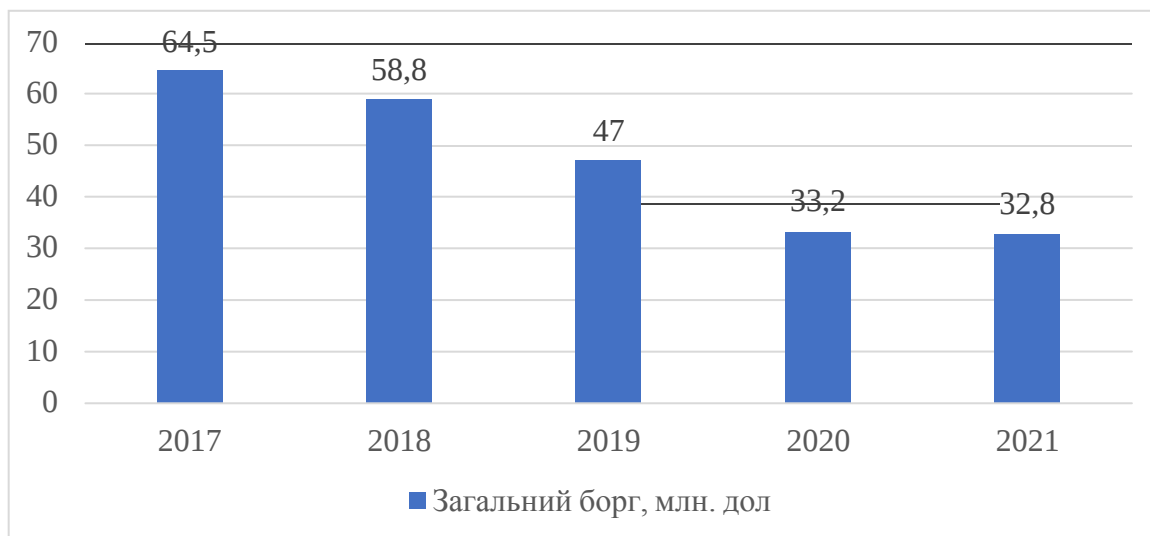

Рисунок 2.2 – Динаміка загального боргу ПАТ «МР» за 2017-2021 рр.

Джерело: [40]

Як бачимо з рисунку 2.2 загальний борг компанії має тенденцію на зменшення, все через те, що у 2014 році компанія мала рекордну суму боргу – 163,8 млн. дол. через початок військових дій з боку Росії. Кризу, яку зазнала компанія в ті часи вплинула на діяльність та стратегію агрохолдингу в цілому.

Основні задачі на 2017-2021 рр. включали наступні моменти:

- зменшення заборгованості;
- підвищення ефективності роботи;
- виплата дивідендів акціонерам.

2. В умовах конкуренції будь-який суб'єкт господарювання повинен оцінити рівень своєї конкурентоспроможності, щоб ефективно функціонувати та прогнозувати свої майбутні перспективи. Володіючи інформацією про власні конкурентні позиції, промислові підприємства мають можливість визначити свої переваги, вибрати правильну стратегію і тактику поведінки, адекватну реаліям сучасних ринкових процесів. Забезпечення стабільного становища підприємств у конкурентному середовищі є динамічним явищем, на яке впливає низка факторів. Створення конкурентних переваг і їх підтримання вимагає від компанії розробки та дотримання збалансованої стратегії, яка враховуватиме вплив цієї сукупності факторів.

Найближчими конкурентами ПАТ «МР» є ТОВ «Контінентал Фармерз Груп», ТОВ «Комплекс Агромарс» та ТОВ «Агро - Овен». Згідно експрес аналізу в таблиці 2.7 можемо бачити значну перевагу конкурентів на ринку. Аналітичний скоригований показник ПАТ «МР» знаходиться на рівні С. Отже, рекомендується здійснити ретельну оцінку надійності компанії з огляду на вагомні сигнальні фактори експрес-аналізу з критичними значеннями.

Таблиця 2.7 – Експрес аналіз МХП та найближчих конкурентів

Назва показника	ПАТ «МР»	ТОВ «Контінентал Фармерз Груп»	ТОВ «Комплекс Агромарс»	ТОВ «Агро - Овен»
Аналітичний скоригований показник	С	С	С	В
Потрібна особлива увага	4	3	3	3
Потрібно звернути увагу	5	1	9	1

Складено за даними [40]

Проведемо аналіз ринкового скорингу ПАТ «МР» порівнянно з конкурентом ТОВ «Контінентал Фармерз Груп» табл. 2.8.

Таблиця 2.8 – Ринковий скоринг ПАТ «МР» та конкурента ТОВ «Контінентал Фармерз Груп»

Показники	ПАТ «МР»				ТОВ «Контінентал Фармерз Груп»
	2018	2019	2020	2021	2021
Ринковий скоринг	А 3,2	А 3,7	А 3,6	А 3,8	А 3,6
Частка у секторі, %	0,10	0,13	0,12	0,15	0,26
Частка ринку, %	0,14	0,18	0,16	0,20	0,76
Місце компанії в секторі	94	60	81	63	52
Місце компанії на ринку	69	41	59	44	40
Відносний приріст виручки за рік, %	-20,9	47,8	2,2	35,8	5,8

Складено за даними [40]

Згідно ринкового скорингу можемо бачити розвиток ПАТ «МР» в межах аграрного сектору та ринку, що свідчить його підвищені рейтингові місця. Отже,

можна зробити висновок про наявний потенціал, який компанії слід розвивати враховуючи всі наявні проблеми з фінансовою та діловою активністю.

Проведемо загальну оцінку фінансової стійкості та стану на ринку методом оцінювання відповідно до рекомендованих значень та середніх по галузі. Оцінювання будемо проводити за наступною системи оцінки:

-2 – повністю не задовільняє, якщо значення на максимально низькому рівні від допустимих;

-1 – не задовільняє, якщо значення трішки менше допустимих;

0 – на рівні з допустимими значеннями;

1 – задовільняє, якщо значення трішки менше допустимих;

2 – повністю задовільняє, якщо значення на максимально високому рівні від допустимих.

За допомогою бального методу проведемо узагальнення показників (таблиця 2.9).

Таблиця 2.9 – Оцінювання показників інвестиційної привабливості ПАТ «Молочні Річки»

№	Назва показника	2021	Рекомендоване значення	Оцінка
1	Поточна ліквідність, %	69,8	Більше 100%	-1
2	Абсолютна ліквідність, %	0	Більше 20%	-2
3	Коефіцієнт автономії	19,7	Більше 50%	-1
4	Рентабельність активів, %	3,1	Більше 0, від'ємні значення свідчать про збитки	0
5	Рентабельність власного капіталу, %	18,4	Більше 0, від'ємні значення свідчать про збитки	2
6	Рентабельність оборотних активів, %	8	Більше 0, від'ємні значення свідчать про збитки	0
7	Оборотність загальних активів	0,8	Середня по галузі 0,7	1
8	Оборотність робочого капіталу	-4,3	Середня по галузі 1,9	-1
9	Оборотність дебіторської заборгованості	8,4	Середня по галузі 7,1	2
10	Ринковий скоринг	A 3,8	4 – максимальна ринкова потужність	2
11	Аналітичний скоригований показник	C	A – особливих сигналів не виявлено	-2
12	Загальна оцінка			0

Складено за даними [40]

Згідно оцінки фінансових показників та ринкового скорингу, можемо бачити, що загальна оцінка ПАТ «Молочні Річки» на рівні допустимих значень. Тобто компанії слід звернути увагу на низькі показники задля підвищення репутації та конкурентоспроможності підприємства.

Проведемо порівняльну рейтингову оцінку ПАТ «Молочні Річки» з метою визначення місця підприємства серед компаній-аналогів на користь інвестора.

Метою даного оцінювання є виявити серед трьох підприємств найбільше та найменш привабливе з них з погляду інвестування.

За основу візьмемо показники, що характеризують фінансовий стан підприємства (коефіцієнт оборотності загальних активів, рентабельність активів, коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт автономії), що найбільш явно відображають інвестиційну привабливість підприємства як з точки зору прибутковості інвестора, так і погляду його ризиків.

За підсумками цих показників необхідно розрахувати інтегральний показник оцінки інвестиційної привабливості компанії.

Для цього будемо використовувати наступну формулу [20]:

$$K_I = \sqrt{\sum_{i=1}^n \left(1 - \frac{X_{ij}}{X_{iet}}\right)^2} \quad (2.1)$$

де K_I - інтегральний показник інвестиційної привабливості компанії;

n – кількість фінансових коефіцієнтів, що беруть участь у розрахунку;

X_{ij} – значення фінансового коефіцієнта i в організації j ;

X_{iet} – еталонне значення фінансового коефіцієнта i .

За еталонне значення візьмемо найкраще значення даного показника серед компаній, які здійснюють діяльність в аналогічній сфері: ТОВ «Контінентал Фармерз Груп», ТОВ «Комплекс Агромарс».

Основні розрахунки інтегрального коефіцієнта інвестиційної привабливості наведені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Рейтингова оцінка привабливості на основі розрахунку інтегрального коефіцієнта інвестиційної привабливості

Назва показника	ПАТ «МР»	ТОВ «Комплекс Агромарс»	ТОВ «Контінентал Фармерз Груп»	Еталонне значення
Коефіцієнт оборотності загальних активів	0,8	0,05	0,3	1,8
Рентабельність активів	3,1	-20	0,3	3,1
Поточна ліквідність, %	69,8	7,9	98,8	98,8
Коефіцієнт автономії, %	19,7	-168,4	74,5	74,5
Інтегральний коефіцієнт інвестиційної привабливості	0,98	8,24	0,90	-
Місце в рейтингу	2	3	1	-

Розраховано автором на основі [40]

Згідно проведеним розрахункам інтегрального коефіцієнту інвестиційної привабливості компаній-конкурентів в сільськогосподарській діяльності найбільша привабливість у ТОВ «Контінентал Фармерз Груп» (K_I – 0,9 і перше місце в рейтингу), ПАТ «МР» (K_I – 0,98 і друге місце в рейтингу), ТОВ «Комплекс Агромарс» (K_I – 8,24 і третє місце в рейтингу).

Використання цього методу дозволяє максимально спростити процес визначення місця підприємства серед подібних та виділити групи підприємств-лідерів, які мають найкращі показники за результатами фінансової діяльності. Розрахунок відповідно до запропонованої методики дозволяє здійснювати оперативний моніторинг рівня інвестиційної привабливості підприємств.

З іншого боку, оскільки інвестиційна привабливість включає досить широкий спектр факторів, що відображаються в значеннях великої кількості приватних показників, що, безсумнівно, може ускладнити розрахунок інтегрального показника, що найбільш повно відображає рівень інвестиційної привабливості аналізованого підприємства. Недоліком цієї методики для інвестора також може бути відсутність видимості різниці та інвестиційної привабливості та ризиків, що пов'язано з тим, що числові відхилення показників між ними можуть бути як незначні, так і дуже відчутні. Також недоліком даної

оцінки є не врахування зовнішніх факторів на діяльності підприємства, та можливих загроз.

3. Найбільш важливим інструментом при аналізі проблем інвестиційної привабливості є матриця-SWOT, вона складається на етапі дослідження внутрішнього та зовнішнього середовища. Вона поділяє фактори, що впливають на підприємство на чотири категорії: Strengths (Сильні сторони), Weaknesses (Слабкі сторони), Opportunities (Можливості) та Threats (Загрози).

SWOT-аналіз важливий у формулюванні та виборі стратегії. Це потужний інструмент, але він містить великий суб'єктивний елемент. Найкраще використовувати як орієнтир, а не як рецепт. Успішний бізнес спирається на свої сильні сторони, виправляє слабкі сторони та захищає від внутрішніх слабкостей і зовнішніх загроз.

SWOT-аналіз допомагає у стратегічному плануванні таким чином:

- це джерело інформації для стратегічного планування.
- зміцнює сильні сторони організації.
- усуває слабкі сторони.
- максимально реагує на можливості.
- допомагає долати загрози організації.
- допомагає визначити основні компетенції фірми.
- допомагає у встановленні цілей для стратегічного планування.

Методологія побудови матриці первинного стратегічного аналізу полягає в тому, що спочатку весь світ ділиться на дві частини – зовнішнє середовище та внутрішню (саме підприємство), а потім події у кожній із цих частин – на сприятливі та несприятливі. Можливості – позитивні тенденції та явища довкілля, які можуть призвести до збільшення обсягу продажу та прибутку. Загрози негативні тенденції та явища, які можуть призвести за відсутності відповідної реакції підприємства до значного зменшення обсягу продажу та прибутку. Основна ідея SWOT-аналізу полягає у комплексному розгляді

зовнішніх та внутрішніх стратегічних факторів, що впливають на діяльність підприємства.

Матриця SWOT-аналіз ПАТ «МР» наведена в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – SWOT-аналіз ПАТ «МР»

Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Висока якість продукції 2. Сприятливі погодні умови для зернових культур 3. Налаштована збутова система 4. Збільшення обсягів виробництва та реалізованої продукції 5. Значний обсяг земельного банку	1. Залежність від погодних умов 2. Наявність проблем у фінансовій стійкості 3. Недостатня маркетингова діяльність 4. Низькі показники рентабельності діяльності 5. Середня позиція на ринку 6. Слабка інноваційна політика
Можливості	Загрози
1. Підвищення репутації на ринку за рахунок впровадження інноваційних технологій 2. Розширення збутової мережі 3. Інвестування у власні технології та обладнання 4. Створення ефективних напрямків інноваційного розвитку 5. Інтеграція та кооперація з іншими підприємствам	1. Зміна ринкових цін на зерно 2. Збільшення витрат на ресурси 3. Політична та економічна нестабільність в країні 4. Висока конкуренція та монополізація ринку 5. Природні катастрофи 6. Недосконала політика щодо діяльності в аграрній сфері

(розроблено автором)

Після сформованої матриці SWOT варто дослідити стратегії розвитку підприємства, щоб зрозуміти перспективи діяльності.

Отже, перше поле СІМ допускає стратегії, які реалізуються за рахунок сильних сторін та можливостей. Можна розглянути наступні комбінації:

- створення стратегічний об'єднань за рахунок налаштованої системи збуту;
- оптимізація посівної площі задля підвищення кількості виробництва;

- підвищення кваліфікацій працівників задля діджиталізації технологій;
- впровадження інноваційних технологій задля підвищення конкурентоспроможності на ринку.

Поле СІЗ аналізує можливість усунення загроз із зовнішнього середовища за рахунок сильних сторін підприємства. Можливі такі варіанти дій:

- задля зменшення негативного впливу загрози збільшення витрат на ресурси варто впровадити систему контролю споживання палива та енергії та розглянути альтернативні джерела здобування цих ресурсів;
- для пом'якшення впливу природних умов на виробничу діяльність варто розглянути різні методи обробітку ґрунту та посіву;
- зменшення впливу політичної загрози може бути за рахунок моніторингу змін у законодавстві та складання планів дій під час форс- мажорних обставинах.

Наступне поле СЛМ включає стратегії, які за рахунок можливостей знижують, або мінімізують слабкі сторони підприємства. Воно виділяє наступні дії:

- зменшення собівартості продукції та витрат за рахунок інноваційних технологій;
- складання маркетингової політики задля підвищення конкурентоспроможності підприємства.

Останнє поле СЛЗ де варто розглянути стратегії, які вплинуть на мінімізацію слабких сторін та зовнішніх загроз підприємства:

- збільшення обсягів виробництва та прибутковість підприємства, що вплине на фінансову стабільність та стійкість від можливих коливань цін на сировину та ресурси.
- використання ресурсозберігаючих технологій задля підвищення конкурентоспроможності підприємства та рентабельність виробництва.

Зі SWOT аналізу та дослідження можливих стратегій мінімізації кількості слабких сторін та зменшення впливу загроз на підприємство, можемо зробити висновок, що ПАТ «МР» варто звернути увагу на впровадження інноваційних технологій на підприємстві задля підвищення конкурентоспроможності та фінансової стійкості.

Отже, на ПАТ «МР» можна визначити наступні проблеми, які знижують інвестиційну привабливість підприємства:

1. Низькі показники фінансової стійкості.
2. Низькі показники рентабельності ділової активності.
3. Залежність виробництва підприємства від погодних умов.
4. Можливість загострення воєнного конфлікту на інших областях України.
5. Низькі показники конкурентоспроможності підприємства.

Згідно аналізу варто приділити увагу слабким сторонам діяльності підприємства та наявному потенціалу задля залучення інвестиційних ресурсів.

Головним кроком у забезпеченні зростання інвестиційної привабливості ПАТ «МР» має стати впровадження механізму впливу на економічний та ринковий потенціал.

Задля розробки механізму підвищення інвестиційної привабливості варто розглянути наявний потенціал в ПАТ «МР», який можна використати. Також слід дослідити цілі та важливі чинники, які можуть вплинути на показники інвестиційної привабливості.

2.3 Виявлення головних елементів підвищення інвестиційної привабливості ПАТ «Молочні Річки»

Інвестиційна привабливість підприємства є безумовним чинником ефективного функціонування підприємств різних організаційно – правових форм. Високий рівень інвестиційної привабливості формує та зміцнює видимі та приховані переваги перед своїми конкурентами.

Для прийняття рішень щодо реалізації інвестиційних вкладень необхідно зіставлення очікуваних у майбутньому позитивних надходжень, із витратами на капітальні вкладення. Прикладна значимість питань щодо визначення інвестиційної привабливості підприємств не підлягає сумніву, оскільки без здійснення інвестиційних вкладень у господарюючі суб'єкти не є можливим зростання економіки та її стабілізація. Вирішення цієї проблеми забезпечує життєздатність підприємства у цілому.

Фінансовий аналіз як основний механізм, що забезпечує фінансову стійкість підприємства та оцінку його привабливості, для потенційних інвесторів є центральною ланкою у методиці визначення інвестиційної привабливості. Основною його метою вивчення проблем, що виникають при оцінці фінансової привабливості підприємства для інвестора. У зв'язку з цим розглядаються аспекти аналізу фінансового стану підприємства, проводиться оцінка рівня рентабельності, кредитоспроможності, ефективності та фінансової стійкості.

Результатом фінансового аналізу підприємства є визначення основних напрямів підвищення інвестиційної привабливості підприємства, що аналізується.

Підвищення інвестиційної привабливості може бути прямим наслідком як прямого поліпшення показників, наприклад, прискорення оборотних коштів за рахунок скорочення боргового навантаження, так і непрямого - підвищення мотивації персоналу, що зрештою покращує фінансові показники [41, с. 337].

Підвищення ефективності діяльності підприємства та його інвестиційної привабливості можна здійснити шляхом:

- створення нових виробничих потужностей у точках з найбільш доступними сировинними можливостями та поблизу споживачів готової продукції;
- реалізація інноваційних проектів;
- розширення і диференціація масштабів виробництва;

- модернізація виробництва та його технічне переоснащення ресурсозберігаючим устаткуванням і обладнанням споживає менше витрат.

Близько 60% доходу ПАТ «МР» надходить саме від продажу кукурудзи. Дана продукція є одним із лідерів експорту аграрній сфері, що свідчить про її затребуваність. Сьогодні Україна є одним із найбільших гравців на світовому ринку. За даними UBTА, у 2020 році на її частку припало понад 15% світового ринку, а за вартістю експортних поставок кукурудзи Україна посіла 4 місце у світі – 27,9 млн. т на \$4,9 млрд. Більше України кукурудзу експортують лише США, Бразилія та Аргентина [42].

Саме кукурудза сформувала понад половину (51%) урожаю зерна (35,8 млн. т у абсолютному вираженні). У цьому сегменті фіксувалися історичні рекорди. Вперше для українського ринку у 5 областях (Вінницька, Волинська, Київська, Хмельницька та Чернігівська) середні показники врожайності кукурудзи сформувалися на рівні 100 ц/га [43]. Це свідчить про наявність сприятливих агрокліматичних умов, але, з іншого боку, також свідчить про активний розвиток агротехнологій та можливість подальшої реалізації виробничого потенціалу. Структуру виробництва зернових культур в Україні наведено на рис. 2.3.

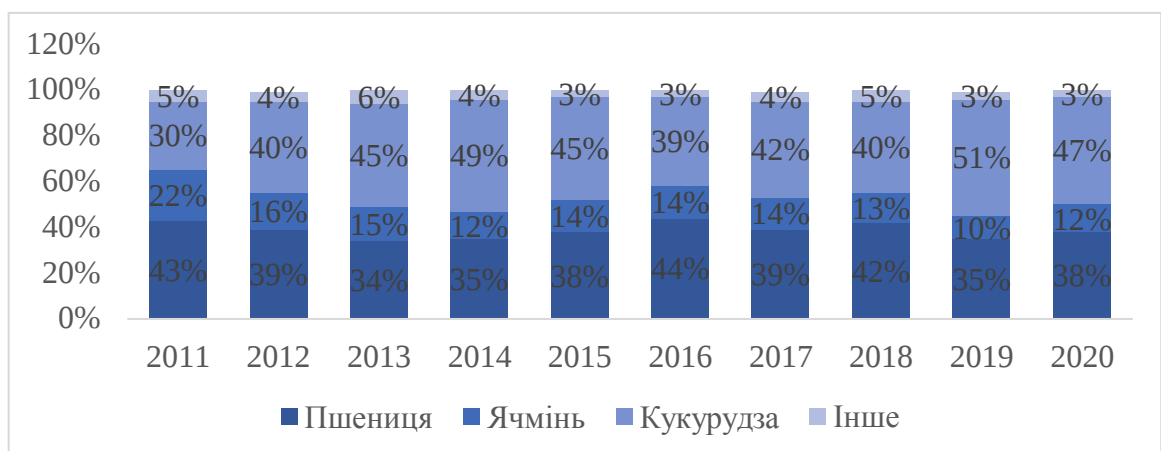

Рисунок 2.3 – Структуру виробництва зернових культур в Україні

Створено за даними [43]

Значна кількість гектарів землі знаходяться на сприятливій території для вирощування кукурудзи – в Чернігівській області. Це свідчить про наявний потенціал ПАТ «МР» виробництва та продажі даної продукції.

Розглянемо потенціал холдингу ІМК на ринку України. Згідно аналізу Agriculture Consulting холдинг займає 9 місце за розміром земельного банку в 2021 році (табл. 2.12).

Таблиця 2.12 – Рейтинг агрохолдингів України за розміром земельного банку в 2021 році

Місце	Назва компанії	Земельний банку, тис. гектарів
1	KERNEL	558
2	Миронівський Хлібопродукт	368
3	Агропросперис	360
4	UkrLandFarming	358
5	Астарта	209
6	Контінентал Фармерз Груп	195
7	Епіцентр Агро	160
8	HarvEast	123
9	ІМК	121
10	Укрпромінвест-Агро	116,5

Джерело: [44]

Окрім привабливості аграрної сфери в Україні для інвесторів, потенційним елементом підвищення інвестиційної привабливості в ПАТ «МР» також є інноваційна діяльність, яка визначає потенційні ринкові.

Для покращення якісних та кількісних характеристик діяльності ПАТ «МР» проводить дослідження нових технологій та продуктів.

Науково-дослідним відділом апробовані та впроваджені елементи точного землеробства: системи GPS-моніторингу техніки, автопілотування, супутникового моніторингу, змінна норма висіву та внесення добрив. Починаючи з 2019 року були проведені масштабні польові дослідження – перевірка оптимальної норми висіву (відмінної від рекомендацій виробника насіння), підбір оптимальних засобів захисту.

У 2017 році було створено відділ точного землеробства та відділ досліджень і розробок.

За останні 5 років компанія впроваджувала інноваційні технології, які використовуються в операційній діяльності [36]:

- Системи автопілота з точністю RTK – дозволяє підвищити ефективність проведення будь-яких польових робіт на 6-8% і відповідну економію палива.
- Системи управління секціями на посіві та обприскуванні – технологія, яка дозволяє відключати секції при перекриттях і значно економити на хімікатах, посівному матеріалі та добривах.
- Система Row Sense та система Row Vision на обприскувачах – технологія, яка дозволяє уникнути витоптування рослин при обприскуванні технічних культур.
- Контроль якості польових робіт – кожна сівалка та обприскувач мають контролер, який фіксує фактично виконану роботу.
- Система GPS моніторингу Wialon – програмний продукт, що використовується для організації контролю руху машин, контролю палива та обліку виконаної роботи.
- Супутниковий моніторинг – періодично, протягом року, проводиться супутниковий моніторинг усіх посівів на полях ІМК для виявлення відхилень у вирощуванні посівів.
- Здійснення аерофотозйомки безпілотниками – кожне наше підприємство оснащене дронами, що забезпечує детальну аерозйомку полів, що дозволяє швидко визначити характер неоднорідності та реагувати на будь-які відхилення у вегетації рослин.
- Системи датчиків врожайності на кожному комбайні для картографування врожайності кожного поля.

- Впровадження в посівну техніку Precision Planting – надзвичайно підвищує якість посіву.
- Передача польових даних NFC між вантажівками та системою зважування на кожному зерновому візку – для контролю руху зерна від поля до сховища.
- Агрогеопортал – PreAgri – діє як єдина платформа для збору, зберігання, обробки та візуалізації всіх геопросторових даних з полів.
- Мережа метеостанцій на наших полях
- Постійна оптимізація траси поля та актуалізація меж за допомогою цифрових ГІС-інструментів.

Інноваційна діяльність є необхідною умовою розвитку виробництва, підвищення якості та збільшення кількості появи нової продукції, а в умовах ринкової економіки воно є рушійною силою конкуренції, завдяки їм вдається використати сучасну технологію та організацію виробництва, забезпечувати успіх підприємства.

Важливо наголосити, що характеристика організації як інноваційної – це не статистична, а динамічна характеристика. Тобто, інноваційна активність – безперервний процес, і фірми постійно вносять зміни у продукти та процеси та збирають нові знання. Інноваційна діяльність визначає вектор розвитку підприємства. А ступінь її активності багато в чому визначає систему та методи керування нею. Отже, сенс інноваційної активності як економічної категорії полягає у тому, щоб не лише оцінювати масштаби впровадження чи покращення, а й формувати на цій основі ефективну систему управління інноваційною діяльністю.

Головним моментом у підвищенні інвестиційної привабливості, ефективного та конкурентоспроможного розвитку підприємства є розробка стратегії, тобто модель тривалих дій, які необхідні підприємству для досягнення поставленої мети. Це основний план, завдяки якому складається послідовність реалізації поставленої мети.

Стратегічний розвиток інвестиційної привабливості використовує методи управління, які найкраще впливатимуть на кінцевий результат діяльності підприємства та можливості їх досягнення. Серед умов досягнення інвестиційної привабливості виділяють такі: збільшення потенціалу підприємства, інтенсифікації виробництва шляхом зниження матеріальних витрат, оптимізація розвитку, ефективний розвиток може досягатися шляхом застосування недовикористаних ресурсів та зростання обсягу збуту.

Задля підвищення інвестиційної привабливості керівництву ІМК варто переглянути стратегічні задачі та сформувати інноваційну політику, яка буде сприяти до залучення інвестиційних ресурсів. Перед безпосереднім формуванням стратегії підприємства ставлять собі чітко визначені завдання, які мають виконуватися під час інноваційної діяльності організації.

Аналіз стратегічних завдань ПАТ «МР» наведено в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13 – Аналіз стратегічних задач ПАТ «МР» до 2030 року

Стратегічна задача	Потенціал та можливості вирішення задачі
Вирощування високорентабельних, експортоорієнтованих культур	Підвищення конкурентоспроможності підприємства, за рахунок збільшення експорту та виручки за реалізовану продукцію.
Підвищення ефективності роботи	Підвищення продуктивності праці, та оновлення зношеного обладнання.
Сталий розвиток по відношенню до люди – земля – навколишнє середовище	Збереження цілісності екосистеми. Захист навколишнього середовища.
Щорічна виплата дивідендів акціонерам	Підтримка фінансової стабільності підприємства.

(розроблено автором)

ПАТ «МР» виділяє 4 ключові задачі, які зможуть розвивати конкурентоспроможність підприємства та підвищувати інвестиційну привабливість. Для того, щоб підтвердити доцільність стратегічних задач та можливості їх реалізації, варто проаналізувати їх вплив на внутрішні та зовнішні фактори в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14 – Аналіз впливу стратегічних задач на внутрішні та зовнішні фактори ПАТ «МР»

Стратегічні задачі	Підвищують конкурентні переваги	Зменшують недоліки	Використовують можливості	Допомагають запобігати загрози
1	+	-	+	+
2	+	+	-	-
3	+	+	+	-
4	+	+	-	+

(розроблено автором)

Отже, проектування стратегії інновацій є безперервним динамічним процесом, основою якого є вибір потенційно ефективного стратегічного рішення підприємства. Окрім цього, здійснення інноваційних змін потребує великого обсягу ресурсів, високого рівня знань керівного складу та наявності інноваційного потенціалу організації, а також пов'язано з великою кількістю нових ризиків. Незважаючи на це, саме побудова інноваційної стратегії розвитку підприємства сприяє отриманню конкурентної переваги та формуванню такої стратегічної ситуації, в якій вона здатна розширити свою ринкову частку або створювати нові ринкові майданчики.

В другому розділі дослідили передумови підвищення інвестиційної привабливості ПАТ «МР». Дане підприємство є однією з шести компаній агрохолдингу ІМК. Займається сільськогосподарською діяльністю: рослинництвом, молочним тваринництвом та зберіганням, та переробкою сільськогосподарських культур. Визначено, що діяльність ПАТ «МР» розвивалась на основі чотирьох стратегій: з 2007 року заснування та ІРО, в 2012 році розпочалось розширення земельного банку, з 2015 року компанія працювала над покращення бізнес-процесів і КРІ, в 2017 році розглядалось оновлення стратегії та виплата дивідендів. Подальший ймовірний розвиток ПАТ «МР» у 2022 році залежатиме від динаміки та масштабів війни в Україні.

З основних економічних показників можна спостерігати їх збільшення в 2021 році: виручки на 12,5% до 181,7 млн. дол., чистого прибутку на 148% до 78,7 млн. дол. Зі структури доходу можна помітити, що саме кукурудза займає ключову роль у продажах, майже 60% від загальної суми виручки.

Наступним етапом було оцінка проблем, які знижують рівень інвестиційної привабливості ПАТ «МР». Проаналізувавши основні показники платоспроможності, фінансової стійкості, ділової активності та рівня загального боргу, можемо зробити висновок, що компанії слід приділити увагу до критичних значень задля покращення загальної картини. А саме звернути увагу на стан поточної ліквідності – 69,8% рівень абсолютної ліквідності – 0% та забезпечення підприємства ліквідними коштами. Аналіз найближчих компаній аграрної промисловості показав значну перевагу конкурентів на ринку.

Задля покращення кращої оцінки діяльності ПАТ «МР» за допомогою SWOT-аналізу виділили сильні та слабкі сторони, та стратегії, які можна реалізувати враховуючи можливості та загрози компанії. Останнім етапом в дослідженні передумов підвищення інвестиційної привабливості було виявлення головних елементів підвищення інвестиційної привабливості. Для ПАТ «МР» можна обрати саме реалізацію інноваційних проєктів, оскільки компанія вже має досвід впровадження інноваційних технологій, які використовуються в операційній діяльності. Тому задля залучення інвестицій можна розробити інноваційний проєкт, що буде доцільним і для діяльності підприємства.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

3.1 Формування системи заходів щодо поліпшення інвестиційної привабливості суб'єкта господарювання

Керівництво підприємства задля залучення інвестиційних ресурсів повинно сформувати чітку програму заходів щодо поліпшення інвестиційної привабливості.

Досягти поліпшення інвестиційної привабливості можна через:

- мобілізацію та підвищення ефективності використання економічних, соціальних, правових, політичних і природних чинників росту продуктивності;
- поліпшення умов функціонування бізнес-процесів як результату підтримки здорової конкуренції, а також мінімізації ризиків.

Підвищення інвестиційної привабливості досягається шляхом розроблення здійснення цільових програм, що фінансуються за рахунок коштів різних рівнів бюджетів.

Фактори, що впливають на інвестиційну привабливість поділяють на дві категорії: зовнішні та внутрішні. Внутрішні фактори залежать безпосередньо від результату господарської діяльності підприємства. Отже, зміна внутрішніх чинників є основним способом впливу на рівень інвестиційної привабливості підприємства. До основних внутрішніх факторів, що впливають на інвестиційну привабливість організації, належать:

- рентабельність;
- ліквідність;
- фінансова стійкість та платоспроможність.

Аналіз, проведений у другому розділі, показав низький рівень рентабельності та ліквідності ПАТ «МР».

Питання фінансової стійкості нині є досить важливими у сфері управління фінансами українських підприємств. Що стосується саме ПАТ «МР», підвищення його фінансової стійкості за рахунок впливу на внутрішні чинники, можна здійснити реалізувавши ряд заходів. Насамперед необхідно вдосконалення його організаційної структури та структури управління. Необхідно регулярно аналізувати фінансову діяльність підприємства для того, щоб керувати фінансовою стійкістю та контролювати рівень платоспроможності підприємства.

Зовнішнім фактором являється репутація агрохолдингу ІМК на ринку, тобто його конкурентоспроможність. З розділу другого можемо бачити, що підприємству варто звернути увагу на зовнішні фактори інвестиційної привабливості.

Після проведеного аналізу можна запропонувати наступні заходи, які можуть допомогти:

1. Організація виробництва, результати якого відповідають очікуванням групи споживачів. Говорячи про результати, мається на увазі не тільки споживча якість товару чи послуги, а й його якість з точки зору маркетингової оцінки: ціна, гарантія, гарантійне обслуговування після продажу тощо.

2. Ефективна реалізація поточної маркетингової політики.

3. Створення умов для зниження витрат на поповнення факторів продуктивності – сировини, капіталу, потужності.

4. Створення і підтримування технологічності виробництва над іншими учасниками галузевої структури, у зв'язку з цим необхідне оновлення технологій, які використовуються для виробництва, маркетингу та управління.

5. Планування, організація та реалізація ефективної стратегії у всіх сферах виробництва та маркетингової політики на основі інновацій.

Властивості 1, 4 і 5 дозволяють якісно і точно здійснювати планування і реалізовувати ідеї в технологічному, товарному і маркетинговому аспектах, які є основою конкурентоспроможності продукції і послуг підприємства в довгостроковій перспективі.

У сучасних умовах стійке функціонування промислового підприємства можливе лише за умови своєчасного та якісного впровадження інновацій, які забезпечують оновлення та підвищення ефективності його діяльності. Потенціал компанії в галузі інновацій створюється з цих властивостей, які також дозволяють ідентифікувати тенденції та прогнозувати стан навколишнього середовища в майбутні періоди, виходячи з умов стратегічного планування успішної адаптації до них. На сьогоднішній день інвестиції в інноваційний розвиток діяльності підприємств у сфері підприємництва є найважливішими ключовими драйверами.

Задля підвищення інвестиційної привабливості ІМК варто розглянути механізм управління інноваційно-інвестиційною діяльністю. Це цілеспрямована система діяльності, яка дає можливість досліджувати інноваційні ідеї, інвестиційні можливості та взаємодію всіх учасників інноваційно-інвестиційної діяльності [45].

Ефективність цього механізму на рівні підприємства полягає у зростанні чистого прибутку, продуктивності праці, а також із зростанням рівнів – організаційного, економічного, науково-технічного, соціального, екологічного тощо. Механізм підвищення інвестиції діяльності підприємства буде являти собою систему, що складається із взаємозалежних компонентів (організаційних, економічних і науково-технічних механізмів), кожен з яких сприяє функціонуванню єдиного цілого.

1. Організаційний механізм управління інноваційно-інвестиційною діяльністю формується всередині підприємства і включає сукупність елементів

виробничого процесу (праця, засоби праці, предмети праці, інформація), а також сукупність законів і процедур, що регулюють взаємодія та стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності організаційної системи. На цьому етапі приймаються управлінські рішення, спрямовані на реалізацію інноваційної інвестиційної стратегії, а також загальної стратегії економічного зростання компанії.

2. Економічний механізм управління інноваційно-інвестиційною діяльністю – це сукупність методів, важелів і методів управління економічними процесами та економічними об'єктами, що базуються на системі економічних законів, принципів і методів управління, які дозволять створювати реальні можливості та інвестиції. середовища та стимулюють інвестиційний ринок, що призводить до позитивних економічних результатів.

Це можуть бути фінансові ресурси, певний потенціал, ресурси інвестора, матеріальні ресурси – об'єкти, що здійснюють рух і накопичення інвестицій, інфраструктура – сукупність нефінансових корпорацій, фінансових установ та відносини між ними, кредитні, фінансові та грошові механізми, механізм формування та використання ресурсів (капіталу), механізм контролю витрат, механізм взаємодії з ринком.

3. Науково-технічний механізм управління інноваційно-інвестиційною діяльністю – це процес, який об'єднує науку, техніку і виробництво, визначає зміст, порядок розробки та здійснення будь-яких робіт у сфері людської діяльності. Сполучною ланкою цього процесу є науково-технічні знання, виробничий досвід і кадри. Тільки акумулюючи науково-технічні знання, виробничий досвід і робочу силу, ми можемо отримати інновації. Рушійними силами науково-технічної діяльності є знання. З розвитком знань зростає й можливість суспільства, що стимулює, у свою чергу, подальший розвиток знань. Зв'язок між потребами суспільства і розвитком знань є основним джерелом науково-технічного розвитку.

Схема механізму підвищення інвестиційної привабливості за рахунок інновацій наведена на рис. 3.1.

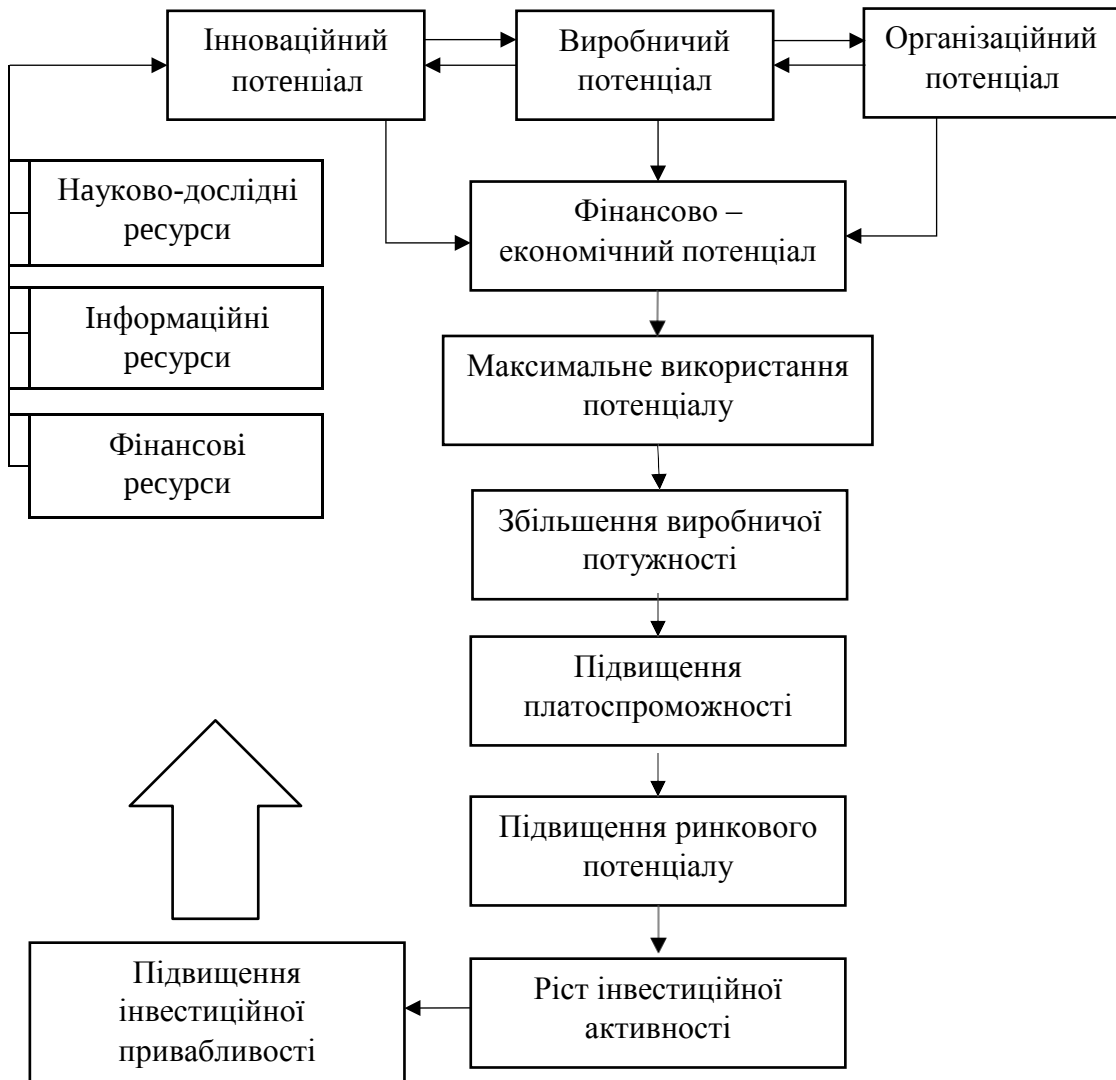

Рисунок 3.1 – Запропонований механізм підвищення інвестиційної привабливості ПАТ «МР»

(розроблено автором)

Даний механізм підвищення інвестиційної привабливості має виконувати такі функції в ПАТ «МР»:

- 1) організація виробництва;
- 2) створення умов для науково-технічного розвитку;
- 3) формування інноваційного портфолію;

- 4) аналіз і контроль грошових потоків, пов'язаних з реалізацією інноваційних проектів;
- 5) формування інвестиційного портфеля;
- 6) аналіз та моніторинг показників інвестиційних проектів;
- 7) взаємозв'язок усіх структурних елементів виробництва в цілісну систему.

Інновації необхідні для оптимального інноваційного портфеля та отримання високих фінансових та економічних результатів від цієї діяльності. Інноваційне портфоліо включає проекти різного масштабу, терміну реалізації та принципів реалізації. У зв'язку з цим зміст портфоліо досить часто повинен піддаватися аудиту та оновленню.

Інноваційне портфоліо, компанія здатна генерувати інновації власного дизайну або закуплені інновації, розробляти інновації для впровадження або самостійно впроваджувати їх у своє виробництво. Важливу роль в інноваційній діяльності відіграють людські ресурси, а саме їх освітній рівень, рівень інноваційної культури, сприйняття та впровадження інноваційних ідей.

Дослідження різних аспектів інноваційно-інвестиційного розвитку підприємництва призвело до наступних результатів. Розвиток ПАТ «МР» з точки зору залучення інвестицій для впровадження інноваційної діяльності, можна схематично представити у вигляді послідовності подій, які визначають етапи цього процесу (рис. 3.2).

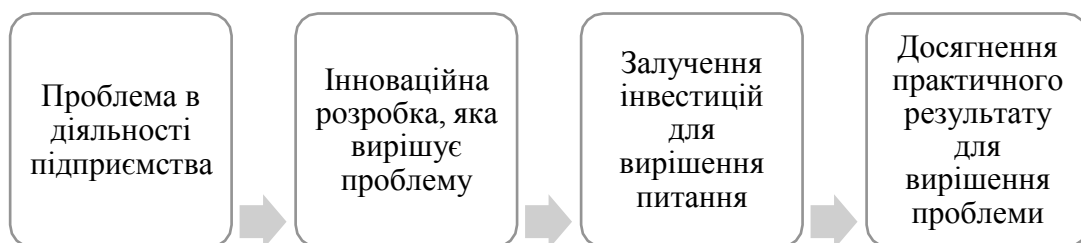

Рисунок 3.2 – Схема практичного розвитку ПАТ «МР» шляхом залучення інвестицій для впровадження інновацій

(розроблено автором)

Таким чином, інноваційно-інвестиційна активність підприємництва значною мірою визначається своєчасністю залучення інвестицій у діяльність підприємницьких структур для ефективного вирішення проблем, що існують на даному етапі розвитку, шляхом впровадження інноваційних методів практичного вирішення цих проблем.

Інноваційність є одним із найважливіших факторів виживання, зростання та розвитку підприємств та економік. Конкурентоспроможність економіки в глобальному масштабі все більше залежить від здатності економік окремих країн бути лідерами у створенні та впровадженні конкретних інновацій.

Операції, засновані на інноваціях, відіграють ключову роль у створенні та підтримці конкурентної переваги. А саме від швидкості та спритності управління інноваційним процесом залежить перевага організації над існуючими конкурентами. Ключові концепції зміцнення конкурентної переваги базуються на збільшенні продуктивності, що веде до лідерства за витратами, та/або диференційованої пропозиції саме через інвестиції в інновації, знання та нові технології.

Інновації є основним рушієм економічних перетворень і розвитку. Вони часто передбачають значні капіталовкладення і є невизначеним, ризикованим заходом, що ускладнює мобілізацію необхідних ресурсів. Однак необхідно підкреслити, що інвестиції в дослідження та розробки повинні бути пов'язані з політикою, спрямованою на вирішення широкого кола інших перешкод, які можуть перешкоджати появі інноваційних систем, і підтримувати їх.

3.2 Розробка проєкту щодо підвищення інвестиційної привабливості шляхом впровадження екологічних новацій

Інновації є основною рушійною силою розвитку підприємств, національних економік і суспільства в цілому. Вони відіграють ключову роль у розвитку економіки, заснованої на знаннях. Інноваційність передбачає

ефективне впровадження нових ідей для вдосконалення бізнесу, яке узгоджується з потребами клієнтів і змінами на ринку. У сучасному бізнесі помітна поява великої кількості інновацій, а тому конкуренція стає вирішальним фактором.

Інновації стають фундаментальним чинником життєздатності підприємства та його подальшого розвитку в глобалізованому економічному середовищі. В умовах глобальної економічної кризи інвестування в інновації є найкращим способом її подолання.

Навколишнє середовище мінливе, а майбутні події з кожним днем стають все більш невизначеними та непередбачуваними. Таким чином, сучасне середовище характеризується складністю, турбулентністю, глобалізацією та загальним комплексом нових рис. Розрив навколишнього середовища спонукає організації починати з великих і швидких змін, змін у поглядах на себе та навколишнє середовище, спосіб їх діяльності в навколишньому середовищі та їх повсякденний бізнес.

Інновації відіграють ключову роль у переході виробничих галузей до сталого виробництва, а еволюція ініціатив у сфері сталого виробництва сприяла екологічним інноваціям. У міру розвитку цих ініціатив процес їх реалізації стає дедалі складнішим, і промисловості необхідно прийняти підхід, який може інтегрувати різні елементи екологічних інновацій, щоб отримати максимальну користь для навколишнього середовища. Такі просунуті, багаторівневі еко-інноваційні процеси часто називають системними інноваціями – інноваціями, що характеризуються змінами в тому, як функціонує суспільство та як задовольняються його потреби.

Екологічні новації – це нові рішення в діяльності компанії, мета концепції – зменшити вплив виробництва та споживання на навколишнє середовище. Еко-інновації, включаючи інновації в продуктах, інновації в процесах та організаційні інновації, можуть призвести як до поступових, так і до радикальних змін у компанії.

Еко-інновація може надати ПАТ «МР» переваги над конкурентами, що може позитивно вплинути на ефективність бізнесу або позитивно вплинути на імідж компанії (це підприємство може сприйматися як екологічно чисте, інноваційне та сучасне), що також може призвести до багатьох переваг, як, наприклад, збільшення конкурентної переваги або залучення нових інвестицій.

Сьогодні світ стикається з низкою викликів, пов'язаних зі зміною клімату, захистом навколишнього середовища, економічним розвитком, подоланням соціальних дисбалансів. Спеціальна доповідь Міжурядової групи експертів зі зміни клімату «Глобальне потепління на 1,5 °C» підтверджує, що вплив зміни клімату посилюється з підвищенням середньої температури [46]. Наголошується, що при 2 °C світ може зіткнутися з драматичними наслідками. Згідно зі звітом, щоб обмежити підвищення температури до 1,5 °C, до 2050 року в усьому світі має бути досягнуто нульових чистих викидів вуглекислого газу (CO₂), а в кінці сторіччя – нейтральність для всіх інших парникових газів [46].

У відповідь на ці виклики 4 березня 2020 року ЄС офіційно представила Європейський зелений договір. Головною метою оновленої стратегії зростання Європейського Союзу є побудова справедливого та процвітаючого суспільства, яке спирається на конкурентоспроможну економіку, модернізовану на основі ефективного використання ресурсів [47]. Головним завданням для нової стратегії є розвиток економіки та промислове зростання, при якому до 2050 року чистих викидів парникових газів не буде, а економічне зростання має бути ресурсо- незалежним.

Прагнення ЄС до досягнення чистішої природи та навколишнього середовища, вуглецевої нейтральності, конкуренції, сталого економічного зростання, соціальної рівності та процвітання поставило еко-інновації в центр європейської політики протягом останніх кількох років. Знаходження балансу між прагненням до більшої економічної конкурентоспроможності та чистого довкілля вимагає ефективної адаптації промислових підприємств до поточних змін шляхом розробки та впровадження екологічних новацій.

Незважаючи на широке розмаїття наукових розробок щодо проблем інновацій та сталого розвитку, науково-практична точка зору зосереджена на їх вивченні та їх взаємозв'язку щодо ролі еко-інноваційної діяльності на сталий розвиток підприємств. Водночас слід враховувати, що цей аспект прояву двох феноменів недостатньо досліджений і розглянутий у науковій літературі. Вивчення екологічних інновацій та сталого розвитку та їх взаємозв'язок має важливе значення для розвитку сучасних промислових підприємств.

Задля підвищення інвестиційної привабливості ПАТ «МР» буде запропоновано установки біогазової станції, що представляє собою комплекс по переробці органічних відходів, що виконує наступні функції:

- виробництво біогазу як альтернативи природному газу;
- отримання електроенергії та тепла;
- утилізація або переробка відходів виробництва.

Біоенергетика становить 70% усіх відновлюваних джерел енергії в Україні і по праву є невід'ємною частиною переходу країни до виробництва зеленої енергії. Експерти стверджують, що Україна має можливості для повного заміщення імпортованих енергоносіїв за рахунок виробництва біогазу.

Аграрні компанії як учасники цього процесу не просто генерують щорічно велику кількість біомаси (побічні продукти рослинництва та тваринництва), але останніми роками й суттєво нарощують потужності для виробництва «зеленої» енергії. Найбільш активні переробники цукрових буряків та підприємства з вирощування птиці та свиней. Відомо, що виробництво цукру дуже енергоємне, тому використання відновлюваної енергії у виробничому циклі – це вигідна альтернатива газу, що імпортується. Крім економічного ефекту розвиток біогазового виробництва дозволяє значно знизити негативний вплив на довкілля та покращити екологічну ситуацію в країні.

Біогазові установки – це комплексне рішення утилізації відходів харчової промисловості, агропромислового комплексу, виробництво теплової,

електричної енергії та добрив. Виробництво метану в установці для виробництва біогазу є реалізацією біологічного процесу.

Біогаз є відновлюваним, а також чистим джерелом енергії. Газ, що утворюється в результаті біоперетравлення, є біогаз є поновлюваним, а також чистим джерелом енергії. Газ, що утворюється в результаті біотравлення, не забруднює довкілля; це фактично зменшує парникові викиди (тобто зменшує парниковий ефект). У процесі не відбувається згоряння, тобто викиди парникових газів в атмосферу відсутні; тому використання газу з відходів як форми енергії є чудовим способом боротьби з глобальним потеплінням.

Не дивно, що турбота про навколишнє середовище є основною причиною, чому використання біогазу стало більш поширеним. Біогазові установки істотно зменшують парниковий ефект: установки знижують викиди метану, вловлюючи цей шкідливий газ і використовуючи його як паливо.

Виробництво біогазу допомагає зменшити залежність від використання викопного палива, такого як нафта та вугілля. Ще одна перевага біогазу полягає в тому, що на відміну від інших видів відновлюваної енергії, процес утворення газу є природним і не потребує енергії для процесу генерації. Крім того, сировина, яка використовується для виробництва біогазу, є відновлюваною, оскільки дерева та культури продовжуватимуть рости. Гній, залишки їжі та поживні рештки – це сировина, яка завжди буде доступною, що робить його дуже екологічним варіантом.

Сировиною для отримання біогазу можуть слугувати відходи харчової промисловості, пташиний послід, гній великого рогатого скота, свиней.

Окрім цього, використовують рослинні відходи сільськогосподарської діяльності: силос, солома, буряковий жом, стебла соняшника та кукурудзи, садові відходи (рис. 3.3).

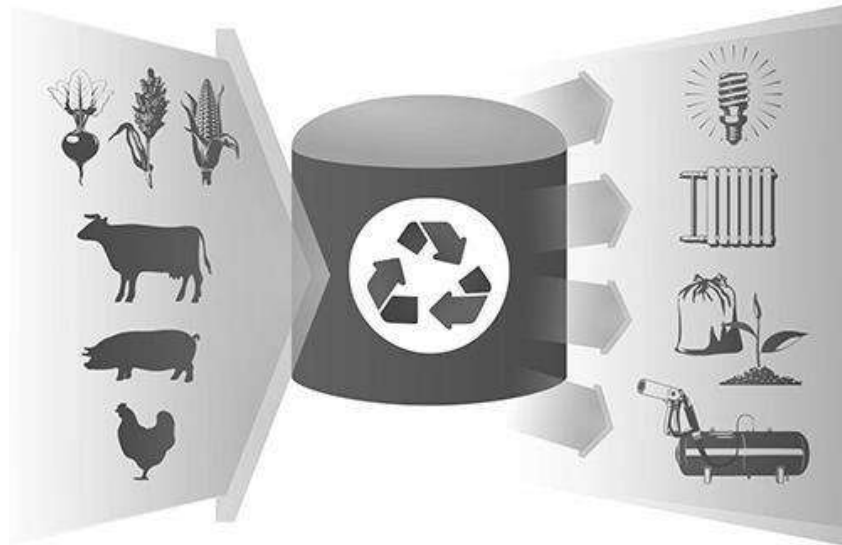

Рисунок 3.3 – Техніка роботи біогазової станції

Джерело: [48]

Розглянемо можливі ризики установки біогазової станції на ПАТ «МР»:

1. Високі технологічні ризики.

В 2020 році в Україні налічувалось 51 біогазова станція загальною потужністю 96,7 МВт. Оскільки це для України нова технологія і немає навчених спеціалістів, завжди існує ризик непередбаченої зупинки чи аварії. У такому разі необхідно додатково шукати підрядників. Щоб уникнути проблем, необхідно провести попереднє дослідження та знайти оптимальне місце для будівництва.

2. Відсутність кваліфікованих спеціалістів. Фахівців, які можуть вести такий проект від ідеї до запуску, в Україні справді не так багато. Насправді, для ІМК це буде і перевагою, оскільки відсутність конкуренції в цій діяльності дасть можливість залучати кращих професіоналів.

3. Додаткове юридичне навантаження. Оскільки будівництво біогазової установки не відноситься до основного виду діяльності компанії, необхідно отримувати дозвіл на новий вид діяльності. Для того, щоб збудувати власну біогазову установку, необхідно виконати майже стандартні умови:

- мати зареєстровану юридичну особу (компанію);
- мати наявності землю;
- підготувати документацію та дозвіл на будівництво;

- одержати технічні умови на об'єкт будівництва;
- отримати право власності на об'єкт, що будується.

Також необхідно буде отримати:

- дозвіл на роботи підвищеної небезпеки та експлуатацію (використання) механізмів, інструментів та обладнання підвищеної небезпеки;
- документи на приєднання до електромережі;
- ліцензію виробництва електроенергії;
- документи для оформлення та отримання «зеленого» тарифу.

«Зелений» тариф - це політика стимулювання державою виробництва електричної енергії альтернативними джерелами [49]. В основі системи лежить викуп у приватних (фізичних або юридичних) осіб надлишків альтернативної електроенергії за завищеними тарифами, в 3-5 разів перевищують вартість електроенергії, виробленої ТЕЦ, АЕС та ін. [49].

Біогазова установка виробляє біогаз та біодобрива з біовідходів сільського господарства та харчової промисловості шляхом безкисневого бродіння. Біогазова установка – це найактивніша система очищення. Система, яка дуже швидко самоокупається та приносить прибуток.

Як сировину можна використовувати гній будь-яких тварин і птахів, відходи бійні (кров, жир, кишки, канигу), відходи рослин, силос, зерно, що прогнило, каналізаційні стоки, жири, біосміття, відходи харчової промисловості, солодовий осад, вичавлення і т.д. Переробка відходів на біогазовій установці дає одночасно: газ, електрику, тепло, паливо для автомобілів, біодобрива. Відходи безкоштовні, а сама установка на себе споживає лише 10-15% енергії.

Досвід показує, що на ринку сільськогосподарських товарів бувають періоди, коли зерно кукурудзи неможливо продати або продається набагато нижче собівартості виробництва. Тоді зерна кукурудзи, які є занадто неефективними для продажу, можна використовувати як додатковий матеріал для виробництва біогазу.

Також одним із відходів цієї культури є – кукурудзяна солома, яка є одним із найпоширеніших матеріалів, які виробляються в агрономії. Однак, використання цього матеріалу є досить слабким. Для більшості фермерів його використання обмежується скошуванням під час збирання врожаю, а потім оранкою.

Основним видом зернової культури, який має найбільший обсяг виробництва на ПАТ «МР» являється кукурудза. Тому в тестовому форматі даного проєкту будуть використовуватися відходи від цієї рослини. Варто зазначити, що кукурудза має великий потенціал, як субстрат для виробництва біопалива. Згідно аналізу науковців кукурудза являється одним із рекордних продуктів, які надають великий об'єм біогазу.

Давайте розглянемо енергетичний потенціал рослинних культур на виробництво біогазу (табл. 3.1).

Таблиця 3.1 – Енергетичний потенціал відходів рослинництва на виробництво біогазу

№	Культура	Виробництво біогазу з 1т, куб. м	Електроенергія, кВт/год	Теплова електроенергія, кВт/год
1	Жито зелене	150	13	16
2	Кукурудза	451	38	49
3	Сінаж	208	18	23
4	Просо	163	14	18
5	Ячмінь	168	14	19
6	Олійний ріпак	75	7	9
7	Пшениця	188	16	20

Джерело: [50]

Досвід показує, що на ринку сільськогосподарських товарів бувають періоди, коли зерно кукурудзи неможливо продати або продається набагато нижче собівартості виробництва. Тоді зерна кукурудзи, які є занадто неефективними для продажу, можна використовувати як додатковий матеріал для виробництва біогазу.

Також одним із відходів цієї культури є – кукурудзяна солома, яка є одним із найпоширеніших матеріалів, які виробляються в агрономії. Однак, використання цього матеріалу є досить слабким. Для більшості фермерів його використання обмежується скошуванням під час збирання врожаю, а потім оранкою.

В подальшій розробці проєкту слід виокремити чіткий план дій та відповідальних за кожного з них (табл. 3.2)

Таблиця 3.2 – Основні етапи реалізації проєкту на підприємстві ПАТ «МР»

Етапи проєкту	01.09.2022 – 30.11.2022	01.12.2022 – 01.03.2023	01.04.2023 – 01.06.2023	01.06.2023 – 01.07.2023	01.07.2023 – 01.09.2023
Визначення потужності біогазової станції	+				
Розробка бізнес-плану	+				
Збір вихідних даних необхідних для реалізації проєкту	+	+			
Отримання технічних умов приєднання до електронних мереж		+			
Виконання проєктних робіт			+		
Вибір та поставка основного обладнання				+	
Виконання будівельно-монтажних та пусконаладжувальних робіт				+	
Регуляторний блок - отримання ліцензій; - отримання «зеленого» тарифу; - організація роботи на оптовому ринку електроенергії					+

(розроблено автором)

Давайте розглянемо основні причини впровадженні проєкту установки біогазової станції:

- 1) Впровадження екологічно чистих технологій.
- 2) Витіснення газової складової як традиційного енергоносія, що застосовується в промисловості.

- 3) Впровадження додаткового джерела теплової та електричної енергії.
- 4) Відкриття нового напрямку доходу – оптовий ринок електроенергії.
- 5) Залучення інвесторів в діяльність компаній ІМК.

Процес розробки та впровадження еко-інновацій є в достатній мірі складним, так як існує ряд бар'єрів, що гальмують його:

1) економічні бар'єри (ринкові ціни, які повністю не відображають вироблення продукції або послуг, наприклад, витрати на охорону здоров'я із-за забруднення повітря в містах; збільшення витрат на інвестиції в природоохоронні технології із-за їх передбачуваного ризику; розмір початкових інвестицій; складність переходу від традиційних технологій до екологічних);

2) відсутність нормативно-правової бази, регулюючої взаємовідносини у сфері еко-інновацій;

3) недостатність розробленості теми на теоретичному рівні, відсутність чітко сформульованої методологічної бази, малої кількості досліджень у даній області;

4) недостатня розробленість інструментів оцінки ризиків і доходності від впровадження еко-інновацій.

Тому в подальших розрахунках слід врахувати всі можливі витрати та ризики проєкту, щоб розуміти економічну обґрунтованість та корисність для підприємства та інвестора.

3.3 Оцінювання економічної ефективності запропонованого проєкту впровадження еко-інновації

При активному впровадженні біогазових установок енергія, що отримується з біогазу, може займати значну частку у загальному обсязі енергоспоживання держави. Термін окупності таких установок становив від 1 до 5 років залежно від умов розрахунку. Таким чином, інвестиції в подібні установки привабливі. Проєкт дозволяє забезпечити економічно ефективне

постачання віддалених децентралізованих споживачів електроенергії та тепла. Можлива газифікація населених пунктів без необхідності прокладання дорогих газотранспортних споруд.

У сучасних умовах постійного зростання цін на енергоносії привабливість застосування біогазових технологій постійно посилюватиметься. Таким чином, біогазова установка – це унікальне генеруюче джерело, яке до того ж сприятливо впливає на навколишнє середовище.

Щоб визначити наскільки економічно доцільно переключення ПАТ «МР» від централізованого джерела енергопостачання до біогазової установки необхідно провести такі розрахунки:

- знайти дохід від введення установки, що виражатиметься в економії з оплати;
- визначити первісну вартість обладнання та інші складові капітальних вкладень для введення в експлуатацію біогазової установки;
- розрахувати поточні щорічні витрати;
- знайти чистий дисконтований дохід та термін окупності.

Вхідні дані для розрахунку економічної доцільності проєкту наведені в табл.

3.3.

Таблиця 3.3 – Вхідні дані для розрахунку економічної ефективності проєкту підвищення інвестиційної привабливості

Основні показники	Значення за рік
Зерно кукурудзи, т	128 418
Рештки кукурудзи, т	144 812
Виробництво біогазу, куб. м	65 310 116
Електроенергії, кВт	5 502 848
Продаж електроенергії, кВт 1/3	3 668 565
Зелений тариф, грн./кВт	1,62
Дохід за реалізацію	5 943 076

Розраховано за даними [39]

Згідно звіту про управління ПАТ «МР» за 2020 р. компанією було вироблено 128 418 т зерна кукурудзи. Від цієї кількості можна прорахувати рештки (відходи) кукурудзи: стебла, качани, які становлять приблизно 53% від основної маси. За даними таблиці 3.3 можна прорахувати кількість виготовленої електроенергії за рік. Компанія на виробничу діяльність витрачає приблизно 1,8 млн кВт, отже, іншу вироблену електроенергію можна реалізувати за «зеленим» тарифом споживачам – 1,64 грн./кВт. Приблизний дохід буде складати близько 6 млн грн.

Враховуючи дані з таблиці 3.4, компанія може виготовляти 5502 МВт електроенергії в рік. Згідно прикладу компанії Галс Агро, яка збудувала біогазову станцію потужністю 7МВт, за допомогою якої виробляють приблизно 52000 МВт електроенергії в рік, то для компанії ПАТ «МР» потрібна установка потужністю 1 МВт, яка зможе виготовляти 7500МВт електроенергії в рік [51]. Вартість проектування біогазової станції потужності 1МВт буде становити 9 млн. грн. [52].

Інвестиції на будівництво та установки біогазової станції для ПАТ «МР» будуть складати приблизно 12 млн. грн., до цієї суми входить:

- вартість обладнання: Модулі підготовки біосубстрату, Насоси для біогазового виробництва, Метантенк, Біогазове сховище, Когенераційний блок – в загальному далі обладнання буде мати назву біогазова установка (БГУ) – 9 млн. грн. [52].
- монтажні роботи – 2 млн грн.
- інші витрати на матеріали та транспортування – 1 млн. грн.

Отже, сумарні капітальні вкладення для введення в експлуатацію біогазової установки складатимуть – 12 млн. грн., що потім амортизуються. Розрахуємо річну амортизацію біогазової установки лінійним способом. Очікуваний термін корисного використання виробники закладають 15 років. За розрахунками отримали, що річна сума амортизації дорівнює 800 тис. грн.

Для постійного обслуговування біогазової установки потрібно взяти двох операторів. Оклад одного становить в середньому 26000 грн. в місяць. Виходячи з цих даних, розрахуємо річні витрати на оплату праці, пов'язані із введенням біогазової установки, що становитимуть 624 000 грн.

Також необхідно закласти можливі витрати на ремонт обладнання. Так як ремонт здійснюватиметься оператором, то витрати будуть пов'язані тільки з купівлею зап'ястних частин. Так як нове обладнання діє гарантія 5 років на основні компоненти установки. Потрібно буде щороку проводити заміну деяких дрібних деталей. Варто виділити приблизно 150000 грн. на рік.

Усі поточні витрати, пов'язані з експлуатацією біогазової установки, зведемо в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Основні витрати проекту установки біогазової станції, млн. грн.

Види витрат	Сума
Амортизація	800 000
Заробітна плата	624 000
ЄСВ	137 280
Матеріали	150 000
Усього	1 711 280

(розроблено автором)

Отже, річні експлуатаційні витрати у проєкті становлять 1,711 млн. грн.

В перший рік впровадження проєкту варто врахувати витрати на проєктну документацію та дозволи установки біогазової станції – 200000 грн.

Ставка дисконтування буде становити 30%, враховуючи, що облікова ставка НБУ – 25%, і 5% – премія за ризик.

Очікувані доходи від реалізації проєкту будуть щорічно збільшуватись приблизно на 15%, витрати – 10%.

Основні дані, які будемо використовувати в подальших розрахунках економічної ефективності проєкту підвищення інвестиційної привабливості наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5 – Дані для розрахунку показників ефективності проекту

Показники	Значення
Інвестиції, грн	12 000 000
Щорічні витрати по проекту, грн.	1 711 280
Термін експлуатації, років	15
Грошові потоки по рокам, грн.:	
1 рік	5 943 075
2 рік	6 834 537
3 рік	7 859 717
4 рік	9 038 675
5 рік	10 394 476
Ставка дисконтування, %	30
Допустимий для підприємства термін окупності інвестицій, років	5

(розроблено автором)

Проведемо прорахунок чистої теперішньої вартості проекту. Чиста теперішня вартість (Net Present Value – NPV) – це вартість усіх майбутніх грошових потоків (позитивних та негативних) протягом усього життя інвестицій, знижених на сьогоднішній день [53]. Під час обчислення NPV ми коригуємо прогнозований дохід та витрати, щоб відобразити теперішню вартість грошових коштів.

Розрахунок NPV наведено в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6 – Чиста теперішня вартість проекту (NPV)

t	IC	B_t	C_t	$B_t - C_t$	$K_d \frac{1}{(1+i)^t}$	Чисті дис. надходж.	NPV
0	12 000 000				1		1 158 559
1		5 943 076	1 911 280	4 031 796	0,769	3 101 381	
2		6 834 537	1 882 408	4 952 129	0,592	2 930 254	
3		7 859 718	2 070 649	5 789 069	0,455	2 634 988	
4		9 038 675	2 277 714	6 760 962	0,350	2 367 201	
5		10 394 477	2 505 485	7 888 992	0,269	2 124 735	
						13 158 559	

(розроблено автором)

Розрахунок NPV проекту було здійснено за наступною формулою (3.1) [54. с.146]:

$$NPV = \sum_{k=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1 + i)^n} - IC, \quad (3.1)$$

де B_t – вигоди проекту в рік t ;

C_t – витрати проекту в рік t ;

i – ставка дисконтування;

IC – первісні інвестиції [54. с.146].

- якщо $NPV > 0$ — то проєкт можна розглянути на прийняття;
- якщо $NPV = 0$ — то проєкт не спричинить ні прибутків, ні збитків;
- якщо $NPV < 0$ — то проєкт буде збитковим.

NPV проєкту встановлення біогазові станції становить 2 713 157 грн., це позитивний значення і свідчить про те, що проєкт можна рекомендувати для фінансування.

Наступним етапом буде розрахунок індексу рентабельності інвестицій. Індекс рентабельності інвестицій (Profitability Index – PI) – це міра привабливості проєкту та інвестицій [55].

PI проєкту розраховано за наступною формулою (3.2) [53. с.47]:

$$PI = \frac{\sum_{t=1}^n \frac{B_t - C_t}{(1 + i)^n}}{IC} \quad (3.2)$$

$$PI = \frac{13\,158\,559}{12\,000\,000} = 1,097$$

Проведемо розрахунок дисконтованого коефіцієнта рентабельності інвестицій (DROI) (3.3) [53. с.47]:

$$DROI = PI - 1, \quad (3.3)$$

$$DROI = 1,097 - 1 = 0,097$$

З наведених вище розрахунків PI та DROI можемо бачити що їх значення більше одиниці та нуля, що свідчить про те, що проєкт можна приймати.

Обчислення внутрішньої норми доходності (Internal Rate Of Return – IRR), для якої чиста нинішня вартість (NPV) дорівнює нулю (коли майбутні грошові потоки, що користуються часом, дорівнюють початковій інвестиції) [57]. IRR – це річний показник прибутку, яка також використовується для оцінки фактичних показників інвестицій. Розрахунок IRR буде проведений формулою (3.4) [57. с.128]:

$$IRR = A + \frac{a \cdot (B - A)}{(a - b)}, \quad (3.4)$$

де А – величина ставки дисконтування, при якій NPV позитивна;

В – величина ставки дисконтування, при якій NPV негативна;

а – величина позитивної NPV, при величині ставки дисконтування А;

б – величина негативної NPV, при величині ставки дисконтування В [57. с. 128].

Прорахунок внутрішньої норми доходності, буде проводитись при двох ставках дисконту 30% та 35%.

Всі розрахунки наведено в табл. 3.7.

Таблиця 3.7 – Обчислення NPV (ставках дисконтування 30% та 35%)

Періоди	1	2	3	4	5
Ставка дисконту 30%					
-12 000 000	4 031 796	4 952 129	5 789 069	6 760 962	7 888 992
-12 000 000	3 101 381	2 930 254	2 634 988	2 367 201	2 124 735
-12 000 000	-8 898 619	-5 968 365	-3 333 377	-966 176	1 158 559
Ставка дисконту 35%					
-12 000 000	4 031 796	4 952 129	5 789 069	6 760 962	7 888 992
-12 000 000	2 986 515	2 717 218	2 352 921	2 035 511	1 759 352
-12 000 000	-9 013 485	-6 296 267	-3 943 346	-1 907 835	-148 483

(розроблено автором)

$$IRR = 30 + \frac{1\,158\,559 \cdot (35 - 30)}{(1\,158\,559 + 148\,483)} = 34,4$$

Отже, інвестиції в середньому дадуть 34,4% доходу.

Проведемо обчислення дисконтованого терміну окупності інвестиції (Discounted payback period – DPP) за наступною формулою (3.5) [59. с.204]:

$$DPP = t + \frac{KVP_t}{PV_{t+1}} \quad (3.5)$$

де t – рік останнього від’ємного значення кумулятивної вартості;

KPV_t – кумулятивна вартість t року (останнє від’ємне значення);

PV_{t+1} – дисконтована вартість грошового потоку у $t+1$ році, грн [59. с.204].

$$DPP = 4 + \frac{|-966\,176|}{2\,124\,735} = 4,46$$

Дисконтований термін окупності становить 4 роки та 6 місяців. інвестицій. Прорахунок коефіцієнту вигоди-витрати (Benefit/Cost Ratio – BCR) використовується в аналізі економічної ефективності для визначення життєздатності грошових потоків, що утворюються з проєкту.

BCR порівнює теперішню вартість усіх вигод, отриманих від проєкту, до теперішньої вартості всіх витрат. Обчислення зроблено за наступною формулою (3.6).

Розрахунки наведені в табл. 3.8 [59. с.204]:

$$BCR = \frac{\sum_{t=1}^n \frac{B_t}{(1+i)^t}}{\sum_{t=1}^n \frac{C_t}{(1+i)^t}} \quad (3.6)$$

Таблиця 3.8 – Обчислення коефіцієнту BCR

t	Bt	Ct	Кд 1/(1+i) ^t	Bt/Кд	Ct/Кд
1	5 943 076	1 911 280	0,769	7 725 998	2 484 664
2	6 834 537	1 882 408	0,592	11 550 368	3 181 270
3	7 859 718	2 070 649	0,455	17 267 800	4 549 215
4	9 038 675	2 277 714	0,350	25 815 361	6 505 378
	10 394 477	2 505 485	0,269	38 593 964	9 302 691
Всього:				100 953 491	26 023 218

(розроблено автором)

$$BCR = 3,88$$

Розрахунки інвестиційних показників економічної доцільності проекту установки біогазової установки на ПАТ «МР» дають зроби загальний висновок зведений в табл. 3.9.

Таблиця 3.9 – Інвестиційні показники ефективності проекту

№	Інвестиційні показники	Значення
1	Чиста теперішня вартість, NPV, грн.	1158559
2	Індекс рентабельності інвестицій, PI	1,097
3	Дисконтований коефіцієнт рентабельності інвестицій, DROI	0,097
4	Внутрішня норма доходності, IRR, %	34,43
5	Дисконтований термін окупності інвестиції, DPP, років	4,46
6	Коефіцієнт вигоди-витрати, BCR	3,88

(розроблено автором)

Таким чином, проект упровадження екологічних новацій, інвестиції якого становлять 12 млн. грн., окупиться приблизно за 4,5 роки. Чиста теперішня вартість проекту становить 1158559 грн., при ставці дисконтування 30%. Внутрішня норма доходності складає 34,43%, коефіцієнт вигоди – витрати дорівнює 3,88.

Отже, можна дійти висновку, що застосування біогазової установки як джерело альтернативного джерела енергії більш ніж доцільно, оскільки це екологічно безпечно, а й економічно вигідно.

Таких альтернативних джерел енергії, як біогаз, дуже багато і в порівнянні з ресурсами (нафта, газ), що використовуються сьогодні, вони екологічно безпечні. Побудова «зеленої» економіки із застосуванням таких технологій – це майбутнє процвітаючої економіки. Спостерігаючи тенденцію погіршення екології у світі, стає зрозуміло, що такий тип економіки є найбільш правильним і перспективним.

Наступним етапом в проектній діяльності – оцінка впливу ризиків. Управління ризиками – це процес виявлення, оцінки та контролю загроз для

капіталу та доходів організації [60]. Ці ризики виникають із різних джерел, включаючи фінансову невизначеність, юридичні зобов'язання, технологічні проблеми, помилки стратегічного управління, аварії та стихійні лиха.

В процесі прийняття рішення під час аналізу ризиків проєкту використовують показник «важливість ризику», який можна розрахувати за наступною формулою (3.7) [53. с.46]:

$$VR = A \cdot q, \quad (3.7)$$

де: VR — важливість ризику;

A — вплив ризику;

q — ймовірність настання [53. с.46].

Варіанти впливу ризику на проєкт наведено в табл. 3.10.

Таблиця 3.10 – Шкала оцінку впливу ризику для чотирьох областей ризику

Коефіцієнт	Опис впливу	Області ризику			
		вартість	терміни	зміст	якість
1	мінімальний	Збільшення вартості до 5%	Збільшення термінів до 5%	Ледь помітне зменшення змісту	Ледь помітне зниження якості
2	допустимий	Збільшення вартості до 10%	Збільшення термінів до 10%	Вплив на другорядні області змісту	Вплив лише на найбільш вибагливі застосування
3	відчутний	Збільшення вартості до 20%	Збільшення термінів до 20%	Вплив на основні області змісту	Для зниження якості потрібна згода спонсора
4	значний	Збільшення вартості до 30%	Збільшення термінів до 30%	Зменшення змісту неприйнятне для спонсора	Пониження якості неприйнятне для спонсора
5	критичний	Збільшення вартості до 40%	Збільшення термінів до 40%	Кінцевий продукт проєкту практично даремний	Кінцевий продукт проєкту практично даремний

(розроблено автором)

Успішна програма управління ризиками допоможе ПАТ «МР» розглянути весь спектр ризиків, з якими вона стикається. Управління ризиками також вивчає взаємозв'язок між ризиками та каскадним впливом, який вони можуть мати на стратегічні цілі організації.

Реакція на ризик зазвичай приймає одну з наступних форм [25]:

- Уникнення: підприємство прагне усунути певний ризик, позбувшись його причини.
- Пом'якшення: Зменшення прогнозованої фінансової вартості, пов'язаної з ризиком, шляхом зниження ймовірності виникнення ризику.
- Прийняття: у деяких випадках бізнес може бути змушений прийняти ризик. Цей варіант можливий, якщо суб'єкт господарювання розробляє непередбачені обставини для пом'якшення впливу ризику, якщо він відбудеться.

Шкала оцінки впливу складається з п'яти коефіцієнтів, які включають різні види впливу на проєкт та відповідні зміни. При розробці плану проєкту враховуються обставини, що можуть створювати проблеми з реалізацією, тому варто бути готовим до їх уникнення.

Еко-інновації мають ряд бар'єрів, які можуть вплинути на реалізацію проєкту в цілому. Їх можна класифікувати їх за такими категоріями:

1. Технологічні бар'єри (невідповідність технології заданим економічним вимогам та технологічним нормам проектування, відсутність альтернативних матеріалів, здатних замінити небезпечні компоненти, високий рівень складності при розробці технологій зниження рівня забруднення навколишнього середовища, низький рівень інвестиційної активності через відсутність інструментів оцінки прибутковості вкладень в екологічні новації);
2. Фінансові бар'єри (високий рівень витрат на дослідження в галузі еко-технологій, витрати, пов'язані з ризиком змін переваг споживачів щодо

еко-продуктів, відсутність методів, що дозволяють всебічно проаналізувати співвідношення витрат і вигод від розробки та впровадження еко-інновацій, труднощі при прогнозуванні витрат, відсутність гнучкості капіталовкладень) через низьку рентабельність, неефективність інвестицій у процес модифікації для компаній, які давно існують на ринку);

3. Бар'єри, пов'язані з трудовими ресурсами (нестача висококваліфікованих кадрів у галузі управління, контролю та реалізації еко-інновацій, небажання компаній вкладати кошти у підготовку кадрів, збільшені вимоги до контролю за впровадженням еко-інновацій);
4. Нормативні бар'єри (невизначеність у питаннях екологічного регулювання у майбутньому);
5. Бар'єри, пов'язані зі споживчою поведінкою;
6. Бар'єри, пов'язані зі створенням ланцюга поставок (брак посередників, здатних взяти на себе функції з маркетингової підтримки та просування еко-продуктів);
7. Бар'єри управління (відсутності досвіду взаємодії технічних фахівців із спеціалістами у галузі ресурсозбереження, екології та природних ресурсів, небажання компаній впроваджувати будь-які зміни у виробничі та управлінські процеси, брак досвіду в керівництві подібними змінами).

Всі перелічені труднощі при розробці та впровадженні еко-інновацій пов'язані між собою, тому вирішення цієї проблеми має бути комплексним.

Серед ряд даних бар'єр можна виділити 5 ключових ризиків, які можуть вплинути на реалізацію проєкту впровадження біогазової установки на підприємстві ПАТ «МР».

Характеристика ризиків, їх аналіз та оцінка впливу наведена в табл. 3.11.

Таблиця 3.11 – Характеристика ризиків проєкту та їх впливу

№	Виявлення ризику		Власник ризику	Оцінка ризику		Значення ризику
	Назва ризику	Опис, вплив на проєкт		Вплив	Ймовірність	
1	Відсутність кваліфікаційних працівників	відчутний	Керівник	3	0,1	0,3
2	Несправність техніки	відчутний	Оператор-контролер	3	0,2	0,6
3	Поширення війни в інших областях України	значний	Керівник	5	0,3	1,5
4	Затримка запуску проєкту із за юридичних питань	допустимий	Керівник	2	0,1	0,2
5	Зменшення врожайності кукурудзи	значний	Оператор-контролер, менеджер	4	0,2	0,8

(розроблено автором)

Як бачимо з оцінки основних ризиків, найважливіші і ключові ризики, які можуть значно вплинути на роботу біогазової установки:

1. Поширення війни в інших областях України. Значення цього ризику найбільше – 1,6. Звісно, війна впливає на діяльність всіх підприємств в Україні. Тому будь-яке інвестування в українські проєкти має великий ризик збільшення російської агресії, але реалізація закупівлі та установки біогазової станції запланована на весну 2023 року. До того часу будемо вірити, що завдяки Збройним Силам України і міжнародної підтримки ми зможемо отримати перемогу та зменшити значення даного ризику.

2. Наступний ризик, який має значний вплив на проєкт – зменшення врожайності кукурудзи, його значення 0,8. Кукурудза – є основним матеріалом, який буде використовуватись для роботи біогазової станції. Задля зменшення впливу даного проєкту варто буде дослідити можливість використання інших рослинних відходів, а також можливість використання закуплених відходів від інших підприємств, або ферм, які знаходяться в області.

3. Несправність техніки – відчутний ризик даного проєкту, оскільки будь-яка деталь може бути неякісною і функціонувати не в повну міру. Закупівля техніки буде відбуватись в перевірених постачальників, в яких буде гарантія щодо її експлуатації. Тому даний ризик має не значний рівень впливу, але достатнє значення – 0,6, аби взяти даний ризик під контроль.

За допомогою аналізу ризиків можна виділити три ключових сценарії даного проєкту:

1. Оптимістичний сценарій – NPV = 1 901 300 грн. (при зменшенні ставки кредитного ризику до 2,5%);

2. Нормальний сценарій – NPV = 1 158 559 грн (ставка кредитного ризику становить 5%);

3. Песимістичний сценарій – NPV = 477 468 грн (ставка кредитного ризику становить 7,5%)

Імовірність настання сценаріїв 0,1, 0,6 та 0,3 відповідно.

1) Розрахуємо математичне очікування чистої теперішньої вартості за формулою (3.8) [53. с.53]:

$$M(x) = \sum_i x_i P_i, \quad (3.8)$$

$$M_{NPV} = 1\,901\,300 * 0,1 + 1\,158\,559 * 0,6 + 477\,468 * 0,3 = 1\,028\,506$$

2) Розрахуємо дисперсію за формулою (3.9) [53. с.53]:

$$D(x) = \sum_i (x_i - M(x))^2 P_i, \quad (3.9)$$

$$D(x) = (1\,901\,300 - 1\,028\,506)^2 * 0,1 + (1\,158\,559 - 1\,028\,506)^2 * 0,6 + (477\,468 - 1\,028\,506)^2 * 0,3 = 1,77418E+11$$

3) Розрахуємо середньоквадратичне відхилення за формулою (3.10) [53. с.53]:

$$\sigma(x) = \sqrt{D(x)} \quad (3.10)$$

$$\sigma(x) = \sqrt{1,77418E+11} = 421\,210,2$$

4) Розрахуємо коефіцієнт варіації за формулою (3.11) [53. с.53]:

$$\text{var}(x) = \frac{\sigma(x)}{M(x)} \quad (3.11)$$

$$\text{var}(x) = \frac{421\,210,2}{1\,028\,506} * 100\% = 40,95\%$$

Коливання в значенні прибутку буде відбуватись у межах 40%, що свідчить про достатній рівень ризику для проекту впровадження біогазової станції і свідчить про те, що компанії слід проводити контроль над ризиками, аби не зменшити рівень очікуваного прибутку.

Більшість переваг біогазових установок пов'язані з навколишнім середовищем, оскільки вони виробляють відновлювану енергію для домашнього та промислового використання. Цю енергію можна зберігати або вводити в електричну мережу, щоб зменшити залежність від енергії природного палива, що може допомогти зменшити вуглецевий слід.

Іншими словами, біогазові установки можуть допомогти боротися зі зміною клімату. Оскільки побутові та промислові користувачі менше покладаються на енергію, вироблену з викопного палива, викиди парникових газів стають нижчими.

Окрім позитивного впливу на навколишнє середовище, біогазові установки сприяють побудові циклічної економіки, в якій більше галузей можуть стати стійкими та самодостатніми, використовуючи свої відходи для отримання енергії чи тепла. Зі збільшенням кількості об'єктів створюються нові робочі місця в різних галузях, що значно впливає на якість життя в багатьох громадах по всьому світу.

Отже, вплив установки біогазової станції можна схематично охарактеризувати наступним чином (рис. 3.4):

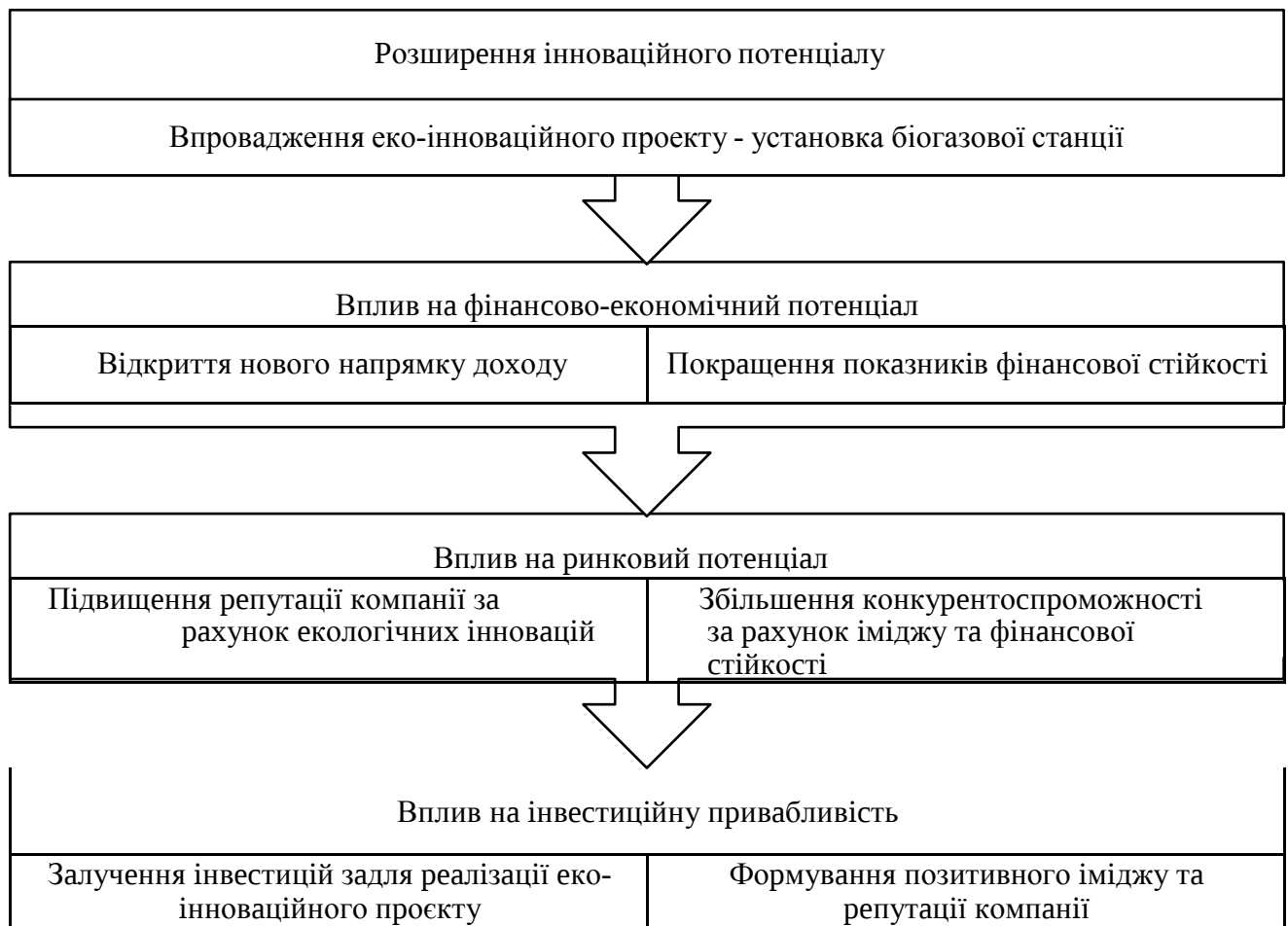

Рисунок 3.4 – Вплив проекту установки біогазової станції на інвестиційну привабливість ПАТ «МР»

(розроблено автором)

Основною та найбільш загальною метою залучення інвестицій в інноваційний проект є підвищення ефективності економічної діяльності підприємства. Тобто результатом підвищення інвестиційної привабливості за грамотного управління має стати зростання активів компанії та інших показників її діяльності.

Нині за умов ринкової економіки підвищення конкурентоспроможності необхідно використання нових технологій. Підприємства, орієнтовані інтенсивне економічне зростання, зобов'язані використовувати інноваційні

стратегії задля досягнення своєї мети. Але, незважаючи на поширеність такого підходу, їх використання потребує значних капіталовкладень із боку інвесторів, зацікавлених у підвищенні рентабельності цих підприємств. На сьогоднішній день інвестиції та інновації нерозривно пов'язані між собою незалежно від масштабів підприємства.

В третьому розділі було запропоновано проект підвищення інвестиційної привабливості шляхом впровадження екологічних новацій.

Сучасні трансформаційні процеси, що характеризуються значним впливом інноваційних тенденцій у переході до сталого економічного зростання, значною мірою залежать від рівня інвестиційної активності. Активізація інноваційної діяльності є однією з умов підвищення рівня інвестиційної привабливості в цілому. Зокрема, інвестиційний проект має сприяти інноваційному розвитку підприємства та підвищенню рівня його конкурентоспроможності. Ефективність проекту буде досягнута шляхом діяльності в її основних частинах: організаційна та інформаційна безпека, планування, моніторинг, фінансово-економічні розрахунки, оцінка ефективності та ризиків.

Основним проектом підвищення інвестиційної привабливості було обрано установку біогазової станції на підприємстві ПАТ «МР».

Основні переваги даного проекту:

1. Відновлюване джерело енергії. Це також зменшує шкідливий вплив і неправильну утилізацію відходів.

2. Утилізація відходів. Відходи перетворюються на енергію, яка використовується для електрики, опалення, приготування їжі та як добрива.

3. Створює циклічну економіку. З відходів виготовляють біогаз для електрики та опалення, природний газ для автомобілів і приготування їжі.

4. Хороша альтернатива для електроенергії. Гарною альтернативою їм може стати біогаз. Він економічний в установці і можливий як для дрібного, так і для великого виробництва.

Інвестиції на будівництво та установки біогазової станції для ПАТ «МР» будуть складати приблизно 12 млн. грн. Чиста теперішня вартість проекту при ставці дисконтування 30% - 1158559 грн. Індекс рентабельності інвестицій становить 1,097, дисконтований коефіцієнт рентабельності 0,097. При подальших розрахунках визначили, що інвестиції в середньому дадуть 34,4% доходу. Дисконтований термін окупності 4 роки та 6 місяців, це в рамках компанії та характерно для даного проекту.

Оцінка впливу ризику на результати проекту виокремила 3 основних ризики, на які слід звернути увагу: несправність техніки, зменшення врожайності кукурудзи і поширення війни в інших областях України.

Установка біогазової станції має достатній рівень ризику, але позитивний вплив на навколишнє середовище та економічно вигідно для діяльності компанії. Даний проект може вплинути на показники фінансової стійкості, за рахунок підвищення рівня доходу, збільшити рівень конкурентоспроможності, через покращення репутації компанії, що в свою чергу може призвести до підвищення інвестиційної привабливості підприємства в цілому.

ВИСНОВКИ

Ефективний розвиток підприємства, поліпшення виробництва та зростання його показників діяльності тісно пов'язані з інвестиційною активністю. Крім того, залучення інвестицій неможливо без визначення інвестиційної привабливості інвестиційних об'єктів. Перш ніж інвестувати, будь-який інвестор розраховує отримати інформацію про сильні та слабкі сторони інвестиційного проєкту, а головне, його прибутковість.

В сучасних умовах, щоб оцінити інвестиційну привабливість підприємства, краще використовувати методи інтегрованої оцінки. Інтегрована оцінка дозволяє поєднувати в одному показнику велику кількість факторів іншої назви, одиниці вимірювання, значущості та інших параметрів. Ключовим напрямом оцінки є саме аналіз фінансових показників:

- показники оцінки майна інвестованого об'єкта;
- показники оцінки фінансової стабільності (платоспроможності) інвестиційного об'єкта;
- показники оцінки ліквідності активів інвестиційного об'єкта;
- показники оцінки прибутковості об'єкта;
- показники оцінки ділової діяльності об'єкта;
- показники оцінки ринкової активності.

Аграрний сектор є одним із пріоритетних і стратегічних напрямків економічного розвитку України. Водночас повноцінний розвиток сільського господарства можливий за умов постійних і значних інвестицій, ресурсний потенціал яких у вітчизняних сільгоспвиробників досить обмежений, а тому актуальним є пошук можливостей збільшення інвестицій в аграрний сектор.

ПАТ «МР» є однією з шести підприємств агрохолдингу ІМК. Аналіз діяльності та передумов підвищення інвестиційної привабливості відобразили потенціал компанії задля залучення інвестиційних ресурсів. Для покращення економічної діяльності та підвищення конкурентоспроможності варто приділити

увагу показникам фінансової стабільності та платоспроможності підприємства. Тому компанія розглядає наступні стратегії розвитку в 2021-2030 рр.:

- вирощування високорентабельних, експортоорієнтованих культур;
- підвищення ефективності роботи;
- сталий розвиток по відношенню до люди – земля – навколишнє середовище;
- щорічна виплата дивідендів акціонерам.

Задля підвищення інвестиційної привабливості ПАТ «МР» було запропоновано впровадження еко-інноваційного проекту установки біогазової станції. Даний проект допоможе компанії підвищити конкурентоспроможність та репутацію на ринку, а також відкрити новий напрямок комерційної діяльності – виробництво та продаж електроенергії.

Розрахунки економічної доцільності даного проєкту показали, що вкладені інвестиції розміром в 12 млн.грн. окупляться приблизно через 4 роки та 6 місяців. Середній рівень доходу, який можуть принести інвестиції становить 34,4%.

Аналіз ризиків показав, що коливання прибутку буде відбуватись у межах 40%. Це достатній та нормальний показник для еко-інновацій, враховуючи фактори врожайності кукурудзи та загострення воєнного конфлікту на інших областях України.

В цілому виробництво біогазу дає багато переваг для навколишнього середовища та компанії. Біогаз – це зелене джерело енергії у вигляді електроенергії та тепла для підприємства та місцевих споживачів. Значні переваги навколишнього середовища - менше викидів парникових газів метану, CO_2 та оксиду азоту. Екологічно чиста рециркуляція органічних відходів з промисловості та домогосподарств.

Оскільки виробництво біогазу вимагає простих технологій, інвестиції, необхідні у виробництві біогазу, також не дуже величезні. Таким чином, виробнича вартість біогазу теж мінімальна і економічно вигідна для підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Крамаренко К. М. Інвестиційна привабливість підприємства та методичні підходи до її визначення. *Економіка та управління підприємствами*, № 10. 2016. С. 101-104.
2. Волошенко С. Методи оцінки інвестиційної привабливості підприємства. DOI: <https://doi.org/10.36074/15.05.2020.v1.28> (дата звернення: 30.03.2024).
3. Кузьменко В. Інвестиційна діяльність як основа розвитку підприємства. *Ринок Цінних Паперів України*. № 9-10. 2017. С. 65-72. URL: <http://securities.usmdi.org/PDF/1066.pdf> (дата звернення: 31.03.2024).
4. Aleskerova Y. Fedoryshyna L. Analysis of investment activities of enterprises of Ukraine. URL: <http://www.baltijapublishing.lv/download/econom-science/1.pdf> (дата звернення: 31.03.2024).
5. Koyuda V.O., Lepeyko T.I., Koyuda O.P. (2018) *Osnovi investitsiynogo menedzhmentu*. K. : Kondor, p. 165-181.
6. Про інноваційну діяльність: Закон України № 40-IV від 04.07.2002 / Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 01.04.2024).
7. Інвестиційні ресурси підприємства. URL: <https://sites.google.com/investicijni-resursi> (дата звернення: 01.04.2024).
8. Кривов'язюк І.В. Інвестиційна діяльність підприємства: сутність, методика аналізу та шляхи підвищення її ефективності. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2018. С. 83-90. URL: https://www.researchgate.net/publication/333817127_INVESTMENT_ACTIVITY_OF_THE_ENTERPRISE_ESSENCE_METHOD_OF_ANALYSIS_AND_WAYS_OF_IMPROVING_ITS_EFFICIENCY (дата звернення: 02.04.2024).
9. Cherep A. Peculiarities of industrial enterprises` invesment resources formation. *Science. Business. Society*, 2019. С. 58-60. URL: <https://stumejournals.com/journals/sbs/2019/2/58.full.pdf> (дата звернення: 02.04.2024).

10. Інвестиційний менеджмент. Конспект лекцій. *Студентська бібліотека*. URL: <https://buklib.net/books/35259/> (дата звернення: 03.04.2024).
11. Майорова Т. В. Інвестиційна діяльність: Навчальний посібник. Київ: «ЦНЛ», 2018. 376 с.
12. Цигиль І. Я. Джерела формування інвестиційних ресурсів сучасного підприємства. *Сучасні проблеми економіки і менеджменту: тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції*, Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. С. 660-661.
13. Yasinovska, K. Sytnyk, Actual problems of improving the investment attractiveness of Ukraine's economy. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, Lviv 2019, Vol. 21.12, pp. 303–308. URL: https://repozytorium.uni.wroc.pl/Content/94287/PDF/11_I_Yasinovska_S_Smolinska_Improvement_of_investment_activity_of_enterprises.pdf (дата звернення: 03.04.2024).
14. Мочалина О.С. Розвиток інноваційно-інвестиційного процесу як фактор реалізації інноваційного потенціалу. *Ефективна економіка*. 2017. № 7.
15. Постанова Про утворення державного підприємства «Національний фонд інвестицій України». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-utvorennya-derzhavnogo-pidpriyemstva-nacionalnij-fond-investicij-ukrayini-i310321-295> (дата звернення: 04.04.2024).
16. Крупка Я. Д. Облік і аналіз інвестиційної діяльності підприємств. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/handle/316497/3326> (дата звернення: 04.04.2024).
17. Fyliuk, H., Akulenko, K. Methodological principles of evaluation of investment attractiveness of the enterprise. *Baltic Journal of Economic Studies*, 4(5), 2018. 387-395. URL: <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-5-387-395> (дата звернення: 04.04.2024).

18. Мойсеєнко І.П. Інвестиційна діяльність: навч. посібник. К.: Знання, 2015. 490 с.
19. Вірянська О.В. Оцінка інвестиційної привабливості підприємств. *Економіка та бізнес-адміністрування*. 2019. № 10. С. 200-208. URL: <https://nau.edu.ua/site/variables/news/2018/5/%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8> (дата звернення: 04.04.2024).
20. Алексеєнко І.І., Гресь М.С. Узагальнення теоретико-методичних підходів до оцінки інвестиційної привабливості підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 9. С. 952-955. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/9_ukr/164.pdf (дата звернення: 04.04.2024).
21. Improving the assessment of investment attractiveness of the enterprise. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/123456789/81806/1/Klimenko_mag_rob.pdf (дата звернення: 05.04.2024).
22. Mohylova A., Grybyk I., Hlivinska Y. Estimation of Enterprise's Investment Attractiveness in the Conditions of Development. *Monographic Section*. № 39-5, 2021. URL: <https://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/5181/4852> (дата звернення: 05.04.2024).
23. Melnyk O., Adamiv M., Smereka L. Diagnostics of investment attractiveness of business entities in conditions of European integration. *Economics, Entrepreneurship, Management*. 2018. Vol. 5. Pp. 15-22. DOI: 10.23939/eem2018.01.015. (дата звернення: 05.04.2024).
24. Атамась Г., Петренко О. Інвестиційна діяльність підприємств у короно-кризисних умовах. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 2 (75). С. 7-14. DOI: 10.33108/galicianvisnyk_tntu2022.02.007 (дата звернення: 06.04.2024).
25. Goncharuk A. G. The investment attractiveness evaluation : methods and measurement features. *Polish Journal of Management Studie*. № 7. 2013. URL: <https://bibliotekanauki.pl/articles/405679> (дата звернення: 06.04.2024).
26. Binda J., Prokopenko M. Assessment of Investment Attractiveness of Industrial Enterprises. *International Journal of Management*, 11 (2), 2020, pp. 27–35.

- URL: <http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=2> (дата звернення: 07.04.2024).
27. Hrynyuk N., Dokiienko L. Finansovi indykatory zabezpechennja investycijnoi' pryvablyvosti pidpryjemstva. *Zovnishnja torgivlja: ekonomika, finansy, pravo*. 2022. No 3. S. 81-96. URL: [https://doi.org/10.31617/zt.knute.2022\(122\)06](https://doi.org/10.31617/zt.knute.2022(122)06) (дата звернення: 07.04.2024).
 28. Tomchuk O., Kozak N., Methodical provision of the financial condition of the company. *Bulletin of Chernovtsy Commerce and Economic University*, Vol. 2, 2017.
 29. Терен Г.М. Система показників аналізу ліквідності підприємства. *Економічна наука. Інвестиції: практика та досвід* № 8/2016. URL: http://econom.chnu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/02/Teren_2016.pdf (дата звернення: 07.04.2024).
 30. Показники фінансової стійкості. URL: <https://fin-admin.com/ua/fnansovij-analz/41-pokazniki-fnansovo-stjkost.html> (дата звернення: 08.04.2024).
 31. Investment Valuation: Tools and Techniques for Determining the Value of Any Asset Aswath Damodaran. 2017. 1089 с.
 32. Коефіцієнти ділової активності. URL: <https://fin-accounting.ru/cfa/l1/fin-reporting/cfa-activity-ratios> (дата звернення: 14.04.2024).
 33. Сільське господарство і ВВП. *Мультимедійна платформа іномовлення України*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3400937-torik-ponad-10-vvp-virobili-u-silskomu-gospodarstvi-lesenko> (дата звернення: 15.04.2024).
 34. Офіційна сторінка агрохолдингу «ІМК». URL: <https://imcagro.com.ua/ua/> (дата звернення: 16.04.2024).
 35. Система YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?id=11747987> (дата звернення: 16.04.2024).

36. Company overview – IMC. 2022. URL: https://imcagro.com.ua/images/docs/Presentation/IMC%20presentation_August%202022.pdf (дата звернення: 17.04.2024).
37. Фінансова звітність 2019 ПАТ «МР». URL: https://imcagro.com.ua/images/docs/TOV_CHIMK/%.pdf (дата звернення: 17.04.2024).
38. Фінансова звітність 2020 ТОВ «МР». URL: https://imcagro.com.ua/images/docs/TOV_CHIMK/%.pdf (дата звернення: 17.04.2024).
39. Фінансова звітність 2021 – ІМК. URL: https://imcagro.com.ua/images/docs/Financial_REPORTS/FS_IMC_2021.pdf (дата звернення: 17.04.2024).
40. YouControl. URL: <https://youcontrol.com.ua/contractor/?id=11747987> (дата звернення: 18.04.2024).
41. Янковська В.А., Гончарова Д.О. Основні умови інвестиційної привабливості українських підприємств. *Гроші, фінанси та кредит*. 2019. С. 335-339. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2019/33_2019_ukr/51.pdf (дата звернення: 19.04.2024).
42. Огляд ринку зернових культур 2021: експорт, виробництво, тенденції. URL: <https://latifundist.com/analytics/23-obzor-rynka-zernovyh-kultur-2021-eksport-proizvodstvo-tendentsii> (дата звернення: 20.04.2024).
43. Зерновий ринок України на кордоні сезонів: в очікуванні нових рекордів. URL: <https://uga.ua/meanings/zernovoj-rynok-ukrainy-na-granitse-sezonov-v-ozhidanii-novyh-rekordov/> (дата звернення: 20.04.2024).
44. Онлайн Рейтинг агрохолдингів України 2021-2022 за розміром земельного банку від Agricultural Consulting. URL: <https://www.farming.org.ua/%D0%90%D0%BD%D0%BA%D1%83.html> (дата звернення: 20.04.2024).

45. Kandeeva V.V. Formation mechanism of innovation and investment activities Of industrial enterprise. *Економіка: реалії часу*. №3(19), 2015. URL: <https://economics.net.ua/files/archive/2015/No3/76-82.pdf> (дата звернення: 20.04.2024).
46. Mocan M. Eco-innovation, a Business Approach towards Sustainable Processes, Products and Services. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. Volume 238, 2018, p. 475-484. URL: <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2018.04.026> (дата звернення: 24.04.2024).
47. Європейський Зелений Курс. *Представництво України при Європейському Союзі*. URL: <https://ukraine-eu.mfa.gov.ua/posolstvo/galuzeve-spivrobitnictvo/klimat-yevropejska-zelena-ugoda> (дата звернення: 24.04.2024).
48. Біогаз у сільському господарстві: вартість та ефективність. URL: <https://landlord.ua/news/biohaz-u-silskomu-hospodarstvi-vartist-ta-efektyvnist/> (дата звернення: 24.04.2024).
49. Зелений тариф в Україні: що це і як на ньому заробити. URL: <https://logicpower.ua/ua/blog/news/zelenyy-tarif-v-ukraine-hto-eto-i-kak-na-nem-zarabotat> (дата звернення: 30.04.2024).
50. Д. М. Токарчук, Н. В. Пришляк, Я. В. Паламаренко Перспективи використання відходів рослинництва на виробництво біогазу в Україні. *Агросвіт*. 2020. № 22. DOI: 10.32702/2306&6792.2020.22.51 (дата звернення: 01.05.2024).
51. Профіль бізнесу «Галс Агро». URL: <https://latifundist.com/kompanii/227-gals> (дата звернення: 01.05.2024).
52. Проектування біогазових установок (БГУ). URL: <https://agrotex.info/poslugi/proektuvannya-bgu.html> (дата звернення: 05.05.2024).
53. Управління проектами: проектний підхід в сучасному менеджменті: Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції фахівців, магістрантів, аспірантів та науковців. Одеса: ОДАБА, 2020. 358 с.

54. Гавриш О. А., Дергачова В. В., Кравченко М. О., Ситник Н. І., Жигалкевич Ж. М., Бояринова К.О., Гук О.В., Мохонько Г. А., Дергачов Є. В.,Копішинська К. О. Менеджмент стартап проектів: підручник для студентів технічних спеціальностей другого (магістерського) рівня вищої освіти. за заг. ред. О. А. Гавриша. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 337 с.
55. Гавриш О. А., Дергачова В. В., Бояринова К. О., Гук О. В., Жигалкевич Ж. М., Кравченко М. О. Інноваційний менеджмент: теорія та практика : навчальний посібник для студентів технічних спеціальностей другого (магістерського) рівня вищої освіти. Київ : НТУУ «КПІ» ; ВПІ ВПК, 2016. 386 с.
56. Кравченко М.О., Жигалкевич Ж.М., Артеменко Л.П. Менеджмент і бізнес-адміністрування: організація, виконання та захист магістерської дисертації: навч. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент» освітньо-професійної програми «Менеджмент і бізнес-адміністрування» КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 56 с.
57. Жигалкевич Ж.М., Кам'янська О.В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності 073 «Менеджмент». Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 214 с.
58. Гавриш О. А., Бояринова К. О., Кравченко М. О., Копішинська К.О. Управління стартапами : підручник для для здобувачів вищої освіти за економічними спеціальностями. Київ : Видавництво «Політехніка», 2020. 716 с.
59. Гавриш О. А., Бояринова К. О., Кравченко М. О., Копішинська К. О. Менеджмент стартап-проектів: навчальний наочний посібник для студентів. КПІ ім. Ігоря Сікорського. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2021. 435 с.

60. Чапляк Н. Інвестиційна привабливість України: проблеми та шляхи вирішення в сучасних реаліях. *Економіка та суспільство*. 2022. №. 40. DOI: 10.32782/2524-0072/2022-40-80. (дата звернення: 15.11.2022)

